

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. РОЗМОВНО-ПРОСТОРІЧНА ЛЕКСИКА: ЛІНГВО- ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ	9
1.1. Визначення поняття «розмовно-просторічна лексика».....	9
1.2. Класифікація розмовно-просторічної лексики	13
1.2.1. Сленг.....	20
1.2.2. Жаргон.....	22
1.2.3. Арго.....	23
1.2.4. Діалекти.....	25
1.3. Труднощі, пов’язані з перекладом діалектів.....	27
1.4. Функціонування розмовно-просторічної лексики в українських постмодерністських текстах.....	30
1.5. Стратегії реалізації розмовно-просторічної лексики при перекладі.....	34
Висновки до Розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ РОЗМОВНО- ПРОСТОРІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ	40
2.1. Способи перекладу розмовно-просторічної лексики.....	40
2.2. Підбір еквівалента як спосіб збереження експресії при передачі розмовно- просторічної лексики.....	41
2.3. Контекстуальна заміна як адекватний шлях передачі розмовно-просторічних елементів.....	49
2.4. Ретранслявання семантики та структури діалектної лексики при перекладі.....	56
2.5. Вилучення розмовно-просторічних елементів та компенсація втрат при їх перекладі на цільову мову.....	68
Висновки до Розділу 2.....	70
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	71
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

ВСТУП

Мова є динамічною системою, якій притаманна постійна зміна, удосконалення її форм реалізації. Мова не є еталоном, якому характерна постійна стабільність та сталість, а живою субстанцією, що безпосередньо реагує на зміну умов існування та функціонування, прилаштовується до середовища, в якому вона функціонує.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки значно зростає проблематика досліджень параметрів мовної системи, пов'язаних з особливостями її функціонування на різних рівнях та динаміки розвитку відповідно до суспільних процесів.

Останнім часом відбулось пожвавлення інтересу науковців до «проблемних» сторін, пов'язаних із існуванням мови та її функціонуванням, зокрема, таких аспектів як субстандартні підсистеми мови та їх місце в живому мовленні.

Однією з актуальних є проблема дослідження функціонування елементів мови, що належать до розмовного прошарку мови. До таких елементів належать жаргон, аргі, сленг, просторіччя, діалекти.

Розмовна лексика обслуговує переважно усні стилі мовлення, наприклад, розмовно-побутовий, але використовується вона й у мові художньої літератури, як один із важливих її компонентів, зокрема в діалогах та описах побутових ситуацій, загалом тоді, коли автор прагне надати своєму твору розмовного забарвлення.

Найбільший інтерес викликає мова молоді. Особлива форма спілкування молодого покоління не втратила і не втрачає своєї актуальності. Про це свідчать численні наукові роботи і словники, які видаються.

Розмовно-просторічна лексика заслуговує детального дослідження, як найбільш динамічної частини лексичної системи мови, яка безпосередньо відображає соціокультурно вагомі зміни у суспільстві. Молодь як соціальна група суспільства завжди намагалась протиставити себе світу дорослих. Крім того, суперництво, яке завжди існує між окремими молодіжними групами,

найбільш яскраво відображають характер суспільного розвитку. Суперництво між представниками різних соціальних груп супроводжується конкуренцією мовних форм і стилів спілкування. Тому групове і міжгрупове спілкування представників різних соціальних груп є середовищем, в якому народжується новий стиль життя та нова мова.

Активізація інтересу до субстандартних елементів національної мови визначається, насамперед, необхідністю розкриття та опису усіх рівнів національної мови. Лише останнім часом здійснені перші кроки у висвітленні цієї проблеми. Заслуговують на увагу дослідження Н. О. Шовгуна [51] у площині молодіжного мовлення окремих соціальних груп, праці Т.М. Миколенко [36] та С. А. Мартоса [35] пов'язані з вивченням регіональних особливостей сленгу, І. І. Щура [49] стосовно україномовного комп'ютерного сленгу. Досить ґрунтовними є праці Л. О. Ставицької [42] у площині субстандартного мовлення. Також варто відзначити окремі публікації О.С. Фурси та Ю. Л. Мосенкіса [44; 45].

В українській стилістиці й лексикології поняття розмовно-просторічної лексики трактується по-різному. Деякі дослідники, зокрема С. Левченко та А.Бурячок, оминають термін “просторіччя”, відносячи лексику такого типу до розмовної та, відповідно, позначаючи її ремарками «розмовне», «розмовно-занижене», «фамільярне» або «вulgарне» [9]. Деякі вчені (І.Чередниченко, А.Коваль, О.Пономарів та ін.) послуговуються термінами «просторіччя», «просторічна лексика», відмежовуючи цей клас слів від літературної розмовної лексики й зараховуючи до його складу мовних одиниць, що в основній своїй масі перебувають на межі літературного вжитку, а то й виходять за цю межу і часом надають мовленню зневажливо-іронічного забарвлення – це лексеми з різко зниженим експресивним забарвленням, слова, що перекручені з точки зору грамаатичних норм» [25; 40; 50].

Саме розбіжності навіть у дефініціях щодо такого типу лексики є не повністю дослідженим. У цьому й полягає **актуальність обраної теми**. І у нашому дослідженні домінантним є йменування такого типу лексики як

розмовно-просторічна, водночас як синоніми будемо вживати терміни: «стилістично-маркована лексика», «занижена» або «пейоративна лексика».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерська робота пов'язана з проблематикою наукової теми кафедри германської філології та перекладознавства «Проблеми лексико-граматичної семантики, прагматики та стилістики в когнітивно-дискурсивній парадигмі».

Об'єктом дослідження є розмовно-просторічні лексичні одиниці англійської мови в художньому творі, зокрема сленг, жаргон, аргі та діалект.

Предметом дослідження є способи перекладу розмовно-просторічної лексики на українську мову.

Метою роботи є виявлення особливостей перекладу розмовно-просторічної або стилістично-маркованої лексики англійської мови у художньому творі.

Для досягнення мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

- 1) схарактеризувати особливості розмовно-просторічної лексики;
- 2) подати класифікацію англійської розмовної лексики;
- 3) визначити функції розмовно-просторічної лексики у художньому творі;
- 4) дослідити способи перекладу розмовно-просторічних одиниць;

Матеріалом дослідження слугували роман Анни Макстед «Running in heels» та роман Маргарет Мітчелл «Віднесені вітром», переклад якого виконав Р.І. Доценко.

Вибір творів зумовлений їх особливостями, адже Анна Макстед – відома англійська письменниця, журналістка. Її твори насичені сленгізмами, вульгаризмами, жаргонізмами тощо. А у романі Маргарет Мітчелл «Віднесені вітром», одна темношкіра жінка розмовляє на діалекті *Black English*, аналіз перекладу, якого було здійснено у цій роботі.

Методи дослідження: спостереження, аналіз і синтез дібраних одиниць; описовий; порівняльний; узагальнення результатів дослідження за допомогою статистичного методу.

Положення, що виносяться на захист:

1. Розмовно-просторічна лексика представлена жаргонами, діалектною і соціолектною лексикою, сленгом, лайкою і лексикою-табу, а також «колоквіалізмами» (близькими до нейтральних) лексичними одиницями, характерними для неекспресивної або мало експресивної усної комунікації. Остання протиставляється літературній мові.

2. Емоційно-експресивні відтінки значення слова є одним із складників стилістичної характеристики його. Це важливий фактор при доборі мовних засобів: слова з емоційно-експресивним значенням вживаються переважно у тих текстах, де постійно і послідовно виявляється емоційно-оцінне, характеризуюче ставлення до об'єкта. Найчастіше це розмовне мовлення, окремі жанри публіцистики і, особливо, художні тексти.

3. Сленг – це розмовний варіант професійної мови; це елементи розмовного варіанту професійної або соціальної групи, які, проникаючи у художню мову або мову людей, не мають прямого відношення до даної групи осіб, дістають у цій мові особливе емоційно-експресивне забарвлення. Сленг включає різні форми мови, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями: від дітей, бізнесменів і хакерів, і до злочинців, алкоголіків та наркоманів.

4. Жаргон – це соціально маркована лексика. У професії журналіста, водія чи науковця є нормативний ряд, який використовується для офіційного спілкування, а є знижений, фамільярний з модусом жаргону як засобу сміхового олюднення світу. Жаргон є розмовною лексикою, що побутує в певному корпоративному середовищі. Спілкуючись одне з одним, ми виробляємо особливий субкод, який об'єднує нас, відокремлює від інших і є розпізнавальним знаком: ми – свої, ми належимо до одного середовища. Тому жаргон – це абсолютно природна реальність функціонування англійської мови, соціальний діалект, який існує паралельно з іншими, наприклад територіальними

5. Арго – умовна мова, що застосовується як засіб приховування предмета комунікації, взаємного розпізнавання або відмежування її носіїв. У

вузькому розумінні термін позначає спосіб спілкування декласованих елементів, поширений у середовищі злочинного світу, а також мову осіб мандрівних професій, жебраків тощо. У будь-якому разі для багатьох учених значення терміна «арго» пов'язане з герметизацією словесного спілкування.

6. Вивчення діалектів дає невичерпний матеріал не тільки для проникнення у якнайглибші витoki мови, його історичне минуле, але дозволяє розсудливо, без упередженості і однобічності оцінити і зрозуміти особливості становлення, і розвитку літературної норми, різних соціальних і професійних говорів, а також мовних варіантів. Тільки урахування діалектних даних відкриває можливість зрозуміти не тільки так звані «відхилення» від правил вимови і граматики, але і самі ці правила, і може служити міцною основою для дослідження становлення і розвитку значень слів.

Наукова новизна полягає у встановленні класифікації контамінованих одиниць та прийомів їх перекладу.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що надає можливість виявити основні способи збагачення словникового складу мови та виявити тенденції у розвитку заниженої лексики, які найбільш характерні для англійської та української мови на сучасному етапі їх розвитку.

Практичне значення роботи полягає у тому, що отримані результати можуть бути використані при викладанні дисциплін «Стилістика англійської мови», «Лексикологія англійської мови» та «Практика перекладу з англійської мови».

Апробація роботи. Результати роботи обговорювалися на Міжнародній інтернет-конференції 17 грудня 2020 р. у м. Вінниця. За результатами обговорення було опубліковано статтю «Особливості передачі молодіжного сленгу українською мовою» у матеріалах Міжнародної інтернет-конференції «Наукові підсумки року», 2020.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку використаних джерел у кількості 74 одиниць, із них – 55 основних джерел; 17 – довідкових та 2 джерела ілюстративного матеріалу.

У вступі обґрунтовується актуальність дослідження, визначається об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження.

У розділі 1 описуються особливості стилістично-маркованих лексичних одиниць, їх типи і функції у художньому творі.

У розділі 2 досліджуються особливості перекладу стилістично-маркованих лексичних одиниць.

У висновках наводяться загальні результати дослідження.

РОЗДІЛ 1. РОЗМОВНО-ПРОСТОРІЧНА ЛЕКСИКА: ЛІНГВО- ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ

1.1. Визначення поняття «розмовно-просторічна лексика»

У 30-50 роки в американському варіанті англійської мови йшли активні словотвірні процеси, пов'язані, в першу чергу, зі зміною способу життя найнижчих прошарків населення, розвитком субкультур, об'єднанням вчорашнього криміналу з бізнес-елітою тощо. Це призвело до розширення прошарку контамінованої лексики у лексиці.

Завдяки кіно і музиці, новостворені американські слова і вирази проникали в інші англійськомовні країни. У шестидесяті роки цей процес став двостороннім і бурхливішим.

Погляд на мову не тільки як на систему, але і як на реальний факт соціального життя веде до того, що особлива увага приділяється акту індивідуальної мови, що розуміється і як акт мови однієї людини, і як розмова «групи людей», наприклад, сім'ї, родини, класу, професії, тощо [10, с. 76]. Мова носія соціального діалекту розглядається як продукт соціальних взаємин, в якому психологічна сторона обумовлена соціальною [11, с. 56].

Виголошуючи тезу про соціальну обумовленість мовних явищ, лінгвісти 20-х – 30-х років стверджували, що соціальний аналіз мовних відносин повинен будуватися на базі вивчення особливостей основних форм існування мови в їх постійній взаємодії. В.М. Жирмунський велику увагу приділяв опису тих проміжних форм, які представлені напівдіалектами, міськими койне або різновидами регіонально забарвленої повсякденно-розмовної мови [18, с. 45].

Особливий напрям у соціальній діалектології пов'язаний з ім'ям Б.А. Ларіна, який розробляє проблему лінгвістичного вивчення міста [34, с. 189-199]. Вивчення мови міста вельми ускладнене через потік населення і через те, що підхід до мови міста як до проміжного рівня сприяв сприйняттю його або як заниженої літературної мови, або як ушляхетненої селянської мови. Б.А. Ларін наполягає на самостійному вивченні мови міста, тому що остання не

співпадає за своєю соціальною основою і лінгвістичними ознаками з літературною мовою. Найважливішою специфічною межею міського населення є його білінгвізм, бо у розпорядженні кожного жителя міста є дві або декілька мовних систем, взаємообумовлених різними соціальними колективами (міські соціальні діалекти), до яких цей житель належить. У відомому сенсі таке розуміння міського білінгвізму дало поштовх до розвитку сучасної ідеї соціолекту [32, с. 189].

У руслі проблем соціальної діалектології в 70–90-х рр. на російському матеріалі успішно ведуться дослідження багатьма вітчизняними лінгвістами. Вивчаються соціально-групові діалекти, умовні мови ремісників і торгівців, молодіжний жаргон, мова міста в культурно-соціальному аспекті, професійна лексика різних професій, індивідуальна мова особи тощо.

У 70-і роки наукове вивчення повсякденної розмовної мови стає предметом принаймі трьох наук: соціальної лінгвістики, соціальної діалектології і психолінгвістики [33, с. 12].

Вивчення різних форм існування мови приводить В.Д. Бондалетова до висновку про те, що є первинні, опорні, основні форми існування мови, до якого він відносить літературну мову, територіальні діалекти, міське койне, просторіччя; і похідні, а іноді результативні форми – власне професійні «мови», групові, або корпоративні, жаргони, умовні мови ремісників і торгівців, жаргон (арго) декласованих, які «є лексичними системами, викликаними до життя різними соціальними причинами» [8, с. 35]. Предмет соціальної діалектології визначається В.Д. Бондалетовим тільки в територіальному і соціальному аспектах, що, на наш погляд, істотно звужує рамки цієї науки. У нашому розумінні, проблеми, що стоять перед соціальною діалектологією, повинні вирішуватися у трьох пересічних площинах: територіальною, соціальною і біопсихологічною [8].

У лінгвістиці 90-х р. прийнято вважати предметом соціальної діалектології усну повсякденну мову, що є реалізацією таких форм і типів національної мови, як розмовно-літературна мова, нелітературне міське і сільське просторіччя,

професійні «мови» і територіально-соціальні діалекти з урахуванням всього різноманіття соціально-психологічних аспектів [49, с. 30].

При вивченні повсякденно-розмовної мови в межах соціальної діалектології увійшло до традиції говорити про використання варіації мовних одиниць в межах територіальних або соціальних груп. Враховуючи ідеї, що затвердилися в історії лінгвістики, Єрофієва пропонує ввести термін «соціолект» для позначення колективної, або групової, мови [22, с. 34]. У соціолект включається, з одного боку, поняття соціального типу, який виявляється у людини під впливом рис, властивих даній расі, етнічній групі, національності, соціальному класу, іншими словами, це мова «середнього індивіда». З іншого – соціолект включає ще і систему мовних засобів певної групи, детерміновану поряд чинників, що мають не тільки соціальний, але і біологічний і психологічний характер. Введення в науковий вжиток поняття соціолекта дозволяє описати закономірності мовної поведінки жителів будь-якого міста, як великого, так і малого, до чого в 20-і роки закликав проф. Б.А. Ларін [34, с. 178].

Розмовно-просторічна лексика представлена жаргонами, діалектною і соціолектною лексикою, лайкою і лексикою-табу, а також «колоквіалізмами» (близькими до нейтральних) лексичними одиницями, характерними для неекспресивної або мало експресивної усної комунікації.

Варто відмітити, що у мовознавстві прийнято розрізняти три основні лексико-стилістичні розряди: книжна лексика (наукова, офіційно-ділова, газетно-публіцистична, поетична), стилістично нейтральна (міжстильова) лексика і розмовна (власне розмовна і просторічна) лексика [39, с. 115]. Кожен лексико-стилістичний реєстр обслуговує свою комунікативну сферу, для якої характерні (або ж властиві лише їй) деякі специфічні поняття. Але якщо наукова термінологія у своїй більшості унікальна і не має паралелей із загальноживаним словниковим запасом, то розмовна лексика має в ній свої паралелі, які, проте, не зводяться лише до дублювання літературної лексики [17, с. 14].

Намагаючись вирішити проблему дефініції лексики розмовного реєстру, В. Д. Девкін дає такі визначення поняття «розмовність»: «це традиційна, умовна і збірна назва того, що протиставляється ідеально правильному, зразково-показовому культурному стандарту. Відступ від цієї еталонності може бути різних ступенів – мінімальним (без порушення літературності), середньо маркованим, помітним (фамільярний шар) і значним (груба і вульгарна лексика)» [17, с. 9].

Н. І. Гез, характеризуючи розмовний реєстр, відносить до нього як лексику нейтрального або загальноповсякденного стилю, так і слова з емоційно-експресивним забарвленням (пестливі, лайливі, іронічні, жартівливі тощо) [14, с. 74]. Згідно з ще одним визначенням, розмовна лексика – це лексика, що вживається у повсякденно-побутовому діалозі, властивому усній мові [40, с. 99].

Узагальнюючи різні наукові підходи до визначення «стилістично-маркованої лексики», можна відмітити декілька загальних положень:

- 1) розмовна лексика протиставляється літературній мові;
- 2) між лексичним складом літературної і розмовної мови існують явища перехідності і взаємопроникнення;
- 3) розмовна лексика функціонує у побуті, поза офіційними нормами мови.

Неоднорідність лексичного складу художніх текстів, де можна зустріти, перш за все, слова, пов'язані з повсякденним життям, побутом, так звані побутовізми: *a spoon* – ложка, *a book* – книга, *a table* – стіл; слова, що мають яскраво виражений занижений відтінок: *to hitch-hike* – їхати автостопом, *a brown-noser* – підлабузник; слова стилістично нейтральні, які складають основний словниковий фонд сучасної літературної мови: *to go* – йти, *to have a rest* – відпочивати, *young* – молодий; спеціальну термінологічну лексику: *a browser* – браузер, *a file* – файл, і окремі жаргонні вкраплення: *a loser* – комп'ютерний лох, лузер, *a cop* – мент, *greens* – зелені, капуста призводить до виникнення низки труднощів при спробі дати чітке визначення як поняттю

«розмовна лексика» загалом, так і поняттю «розмовно-просторічна лексика» зокрема.

Характерним також є той факт, що дослідники англійської мови вважають за краще говорити не про розмовну або занижену лексику, а – про неформальну або ж сленг [20, с. 45].

1.2. Класифікація розмовно-просторічних одиниць та їх функції у художньому творі

Багатоаспектність такого поняття як «розмовна лексика» пояснює наявність різних підходів до її класифікації. Проте, не дивлячись на неоднозначний підхід дослідників, можна сказати, що за сферою вживання розмовна лексика ділиться на:

1) **просторічну**, яка позначає «лексику низькокультурного міського середовища, відому і вживану, на відміну від діалектної, у всіх сферах професійної діяльності» [25, с. 127]. Наприклад: *whozat? (who is that?); wassamatter? (what is the matter?);*

2) **діалектну**, яка позначає слова народних говорів, що не входять до словникового складу літературної мови і обмежені у своєму вживанні певною територією: *If yoh see a policeman warn da brotha!* (ямайський варіант англійської) (*If you see a policeman warn the brother!*);

3) **жаргонну**, яка вказує на слова, що не входять до складу літературної мови і за допомогою яких окремі професійні групи позначають предмети і явища, що вже мають свої найменування у загальноповжитій лексиці мови: *over the hill – змитися з в'язниці»; funtu – затраханий* – злодійський жаргон;

4) **сленг**, який позначає слова, що протиставляють традиційно офіційній, загальноприйнятій мові, зрозумілій лише представникам порівняно вузького кола, належать до тієї або іншої групи, яка ввела у вжиток це слово або вираз, осіб: *hay-eater – біла людина, suede – чорний* – негритянський сленг.

За ступенем маркованості розмовних лексем відома класифікація У.Д. Девкіна [17], який виділяє:

1) **фамільярну лексику** (словниковий «фам.» позначає фамільярність, фривольність, підкреслену «не салонність» виразу, типову для середовища близьких знайомих);

2) **грубу лексику** («грубий» вказує на не естетичне, антиетичне поняття, на те, що зазвичай передають евфемізмами);

3) **вulgарну лексику** («вulg.» позначає вживання грубих слів не за прямим їх призначенням, а для негативних характеристик того, що в нормі називається нейтрально, пристойно);

4) **лайливу лексику** («лайл.» супроводжує лайливу лексику, що має, як правило, нечіткий, загально негативний контур значення);

5) **нецензурну лексику** («неценз.» позначає табуйовану, заборонену лексику) [16, с. 9].

В. Д. Аракін виділяє такі види стилістично-маркованої лексики:

1) **грубу** (rough): *bloody* – проклятий;

2) **презирливу** (contemptuous): *spown* – плодиться;

3) **зневажливу** (scornfull): *a sad drunkard* – гіркий п'яниця;

4) **розмовну** (colloquial): *to hike* – гуляти, ходити пішки; *pine* – ананас [52, с. 13-14].

О. С. Ахманова [3, с. 10] і Е. А. М. Уїлсон виокремлюють лише власне розмовну, а також грубу і презирливу лексику.

Т. Ротенберг і В. Іванова [64], укладачі англо-російського словника американського сленгу, виділяють:

1) **образливу лексику** – слово (вираз), яке використовується з метою образити: *geese* – євреї;

2) **презирливу лексику** – слово (вираз), що виражає презирство: *rag-head* – індус, азіат;

3) **лайливу лексику**: *to fuck* – трахати, мати [60, с. 203].

Наочне порівняння розглянутих вище класифікацій можна представити у вигляді таблиці (Таблиця 1):

Таблиця 1

Класифікація заниженої лексики		
В.Д. Девкін	В.Д. Аракін	Т. Ротенберг і В. Іванова
розмовна	розмовна	-
фамільярна	зневажлива	-
груба	груба	образлива
вульгарна	презирлива	презирлива
лайлива	-	лайлива
нецензурна	-	-

За семантичною ознакою розрізняють декілька розрядів стилістично-маркованої лексики:

1) **констатуючі номінації особи**, що позначають негативну з погляду інтересів суспільства (або його більшості) діяльність, заняття, вчинки, поведінка кого-небудь: *junker* – наркоман, що сидить на голці, особливо на героїні; *bottom woman* – повія;

2) **слова і словосполучення**, у самому значенні яких є негативна оцінка діяльності, занять, поведінки кого-небудь, супроводжувана експресивним забарвленням: *trash* – вандал; *whore-hoper* – швидкий, потаскун; *lude* – «кваалюд», торгова марка наркотика-депрессанта, що «знижує», знімає дію збудливих наркотиків;

3) **зоосемантичні метафори**, що містять, як правило, негативні оцінки адресата мови і грубу експресію несхвалення, презирства, зневаги: *ape* – негр, горила; *cow* – корова, неприваблива і товста жінка;

4) **слова, що позначають дії або якості, властивості кого-небудь або чого-небудь**. Серед таких слів є слова з яскравим експресивним забарвленням: *shit* – біс, лайно, лажса; *bubs* – буфера, великі жіночі груди;

5) **слова і словосполучення**, у самому значенні яких є негативна (лайлива) оцінка кого-небудь як особи, з достатньо сильною негативною експресією. Наприклад: *shit-head* – дурень, гівнюк; *dingey* – негритос; *puta* – путана, повія, давалка.

Розмовно-просторічна або стилістично маркована лексика, частиною якої є лексеми суб'єктивної оцінки, належить до слів вузького стилістичного регістру. До комунікативної функції цих слів додається ще й емоційно-експресивна, тобто вони є ще й засобами виявлення оцінки, настрою, почуття.

Поняття стилістичної виразності тексту включає в себе вміння точно визначити стилістичну маркованість лексичної одиниці, а також точність словесного призначення предмета думки, що часто викликає появу образності. Крім того, виразність – ще й динамізм мовлення, його відповідність літературним нормам, яка посилюється використанням різної за походженням і вживанням лексики.

Коло емоцій, що виражається суб'єктивно забарвленою лексикою, досить широке: тут і урочистість, і пестливість, і презирство, іронія, насмішка і згрубілість. Основна маса цих слів, потрапляючи у цілком визначений контекст, набуває ще й додаткових супровідних емоційних відтінків значення. Переважна більшість її твориться за допомогою морфем емоційно-експресивної оцінки. За значенням серед цієї лексики виразно виділяється найбільший пласт слів, за допомогою яких читач легко здогадується про авторське ставлення до того чи іншого персонажу [4].

Отже, емоційно-експресивні відтінки значення слова є одним із складників стилістичної характеристики його. Це важливий фактор при доборі мовних засобів: слова з емоційно-експресивним значенням вживаються переважно у тих текстах, де постійно і послідовно виявляється емоційно-оцінне, характеризуюче ставлення до об'єкта. Найчастіше це розмовне мовлення, окремі жанри публіцистики і, особливо, художні тексти. Адже саме художній стиль є найбільш суб'єктивним, бо, відтворюючи дійсність у художніх образах, митець, як правило, дотримує певної позиції, не може залишатися байдужим. Тому суб'єктивна лексика є дуже важливою для визначення ідеї будь-якого художнього твору.

Оскільки останніми роками спостерігається зростання використання стилістично-маркованої лексики і фразеології у розмовній мові, в умовах міжособистісної комунікації при неформальному спілкуванні, то мовна манера,

властива так званому «нестандарту», супроводжувана актуалізацією стилістично-маркованої лексики, охоплює все більш широкі, так би мовити, нетрадиційні групи населення, включаючи жінок і школярів-підлітків, які до недавнього часу були найбільш консервативні по відношенню до стилістично-маркованої лексики соціогрупи. Ці процеси знаходять своє віддзеркалення і в книжній мові, переважно в ЗМІ (у пресі, електронних ЗМІ, кінофільмах), в усній публічній мові політичного характеру, в художній (і біля художньої) літературі постмодерністського напрямку, зокрема у новій хвилі драматургії і відповідно в театральних спектаклях. Головний аргумент, що наводиться письменниками «нової хвилі» в своє виправдання, на думку перекладача і педагога Г. Михайлова, – це протест проти «умовчань», «умовностей» і «лицемірства» в літературі минулих років [37, с. 1]. Г. Михайлов негативно оцінює подібні літературні тенденції, проте не варто забувати, що літературний твір (тим більше твір автора, що відноситься до течії натуралізму) є культурним і мовним пам'ятником епохи, дає дослідникові-лінгвістові можливість досліджувати мовні явища, зафіксовані в мові героїв.

І хоча численні сленгізми привносять у сучасне комунікативне середовище негативне сприйняття життя, грубі, натуралістичні номінації і оцінки, примітивний, приземлений вираз думок і емоцій, проте, найбільш частою причиною вживання в сленгу стилістично-маркованих лексичних одиниць є прагматичний аспект: потрібно сказати швидко, точно передати значення інформації, витрачаючи мінімум часу, мінімум слів, при цьому бути зрозумілим відразу, зрозумілим правильно. Звідси прагнення до скорочень, акронімії, до коротших жаргонних і територіальних дублетів, що перейшли з ідіолекту в загальноновживану сферу: *Koks* замість *Kokain* – кокаїн.

Не в останню чергу з мовним прагматизмом пов'язано вживання стилістично-маркованих лексичних одиниць в *когерентній функції*, тобто у функції вигуківих слів і слів – заповнювачів мовних пауз, «зв'язка» мови в єдиний мовний твір. При втраті логічного ланцюжка тому хто говорить необхідно час, щоб зорієнтуватися і правильно закінчити думку. Заповнити виниклу паузу найзручніше стилістично-маркованою лексикою, оскільки вона

завжди в активному словниковому запасі носія мови. При цьому вона може бути як позбавлена експресії або ж із слабо вираженими емоційними характеристиками, так і нести на собі яскраве емоційне навантаження.

У тісному зв'язку з когерентною знаходиться *дейктична функція* стилістично-маркованої лексики. Функція вигуківих ситуативних позначень предмету розмови або адресата мови (при цьому такі слова майже завжди мають аморфну семантику, обумовлену певною ситуацією спілкування) – в неофіційному спілкуванні або у виробничій ситуації.

У науковій літературі стилістично-маркований текст часто розглядається в першу чергу в контексті гри [37, с. 35]. З цієї точки зору формування в процесі гри іншого, альтернативного реальному, світу послаблює культурну заборону на використання лайливих виразів. Ілокутивна (що впливає) сила стилістично-маркованої лексики в ігровому контексті є спрямованою на інший світ, на уявний, а не на реальних учасників спілкування. Гра, принаймні частково, дозволяє зняти з того, хто говорить, можливі звинувачення в порушенні табу, наприклад на вирази, коли розмовно-просторічна лексика використовується в мові як реакція на систему заборон «формалізованого» суспільства.

Саме ця функція найчастіше реалізується в мові підлітків і молоді, і саме наявність ігрового моменту допомагає уникнути контрреакції з боку того, хто «зневажається».

Ця функція тісно пов'язана з функція використання стилістично-маркованої лексики як своєрідною *бравадою вседозволеності*.

Професор Т. Дж. Галліно вважає, що в спробі ствердитися в очах однолітків і самоствердитися молоді люди часто «бравують в порожнечу», тобто вживають інвективну лексику тоді, коли адресат вже не може їх чути, але чують їх друзі, однокласники [58, с. 14].

Проте більший інтерес, безперечно, представляє *номінативна (називна) функція*, яка в сленгу часто невід'ємна від *інвективної (образливої) функції*. В цьому випадку комунікація є завжди адресною, має місце персоналізація маркованою, а найчастіше маркованої – інвективної, лексики і фразеології.

«Назвати» тут все одно що «обізвати», а уміння відповісти агресією на агресію, образою на образу цінується в підлітковому середовищі найвище. Психологи підкреслюють, що жодна соціальна група (навіть кримінальне середовище) не може похвалитися таким умінням давати людині образливі і влучні прізвиська, як підліткові колективи [58, с. 6].

Загострення взаємин знаходить своє віддзеркалення у посиленні ступеня експресії номінативних лексем (тут номінативна функція невіддільна від *психологічної функції*, де стилістично-маркованої лексика виступає як засіб розрядки психологічної напруги індивіда).

Часто номінативна функція реалізується і в публічній сфері мовної комунікації, зокрема може фігурувати в ЗМІ (у пресі і електронних ЗМІ).

Експресивна функції. Розмовно-просторічна лексика виступає у цьому випадку як достатньо сильний експресивний (стилістичний) засіб пожвавити, зробити емоційнішою мову того хто говорить. З одного боку, це може відбуватись у дружній бесіді тощо, а з іншого боку – в ситуації публічності: на мітингу, під час зустрічі з аудиторією, часто в популістських цілях.

Ідентифікуюча функція. Тут лексика виступає як код – сигнал оточуючим, що той хто говорить, органічно вживає стилістично-марковану лексику і фразеологію, – свій. Найчастіше цю функцію виконують жаргонізми.

Естетична функція стилістично-маркованої лексики знаходить своє застосування не в усній комунікації, а в літературі – як реалізація естетичної функції «не канонізованої мови» в художньому тексті.

Отже, узагальнюючи вищевикладене, зазначимо:

1) стилістичні кластери стилістично-маркованої лексики і фразеології виконують різні функції у мові. Носій мови сам несвідомо визначає функціональне навантаження вжитої ним у процесі спілкування лексеми. Іntenція того хто говорить може бути найрізноманітнішою: від дружньо – грубо-фамільярної до відкрито образливої;

2) експресивно забарвлена лексика і фразеологія, наділена емоційно-оцінною конотацією, характеризуються відомою аморфністю значення, рухливістю його оцінних меж, аж до протилежних оцінок;

3) тільки контекст або аналіз ситуації мови може допомогти у розкодуванні експресивного забарвлення, емоційно-оцінного змісту вислову, експресивно забарвлених, оцінних слів цього вислову.

1.2.1. Сленг. Лексичний склад будь-якої мови містить велику кількість сленгових утворень, що відповідають певним соціальним та професійним групам людей. Упродовж часу, коли наша мова перебувала під впливом тоталітарної системи, визнавався єдиний стандарт літературної мови. Проте існування різноманітних діалектизмів, сленгізмів тощо доводить, що мова залишається динамічною системою, яка постійно живе і розвивається.

Мовне середовище усного спілкування великої кількості людей, яке відрізняється від мовної норми, отримало найменування «сленг». Сленг – це різновид розмовної мови, яка оцінюється суспільством як підкреслено не офіційна («побутова», «фамільярна», «довірлива»).

Сленг – це розмовний варіант професійної мови; це елементи розмовного варіанту професійної або соціальної групи, які, проникаючи у художню мову або мову людей, не мають прямого відношення до даної групи осіб, дістають у цій мові особливе емоційно-експресивне забарвлення. Сленг включає різні форми мови, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями: від дітей, бізнесменів і хакерів, і до злочинців, алкоголіків та наркоманів [54, с. 40].

Сленг – це відкрита мовна підсистема ненормативних, стилістично знижених лексико-фразеологічних одиниць, які виконують експресивну, оцінну та евфемістичну функції.

Сам термін сленг в перекладі з англійської мови означає:

1) мова соціально чи професійно відособленої групи в протилежність літературній мові;

2) варіант розмовної мови (в тому числі експресивно забарвлені елементи мови), що не співпадають з нормою літературної мови [15, с. 35]

Сленг складається зі слів та фразеологізмів (сталих зворотів), які виникли та спочатку вживалися лише в окремих соціальних групах; він відображав життєву орієнтацію цих груп. Ставши загальноживаними, такі слова в цілому

зберігають емоційно-оцінний характер [47, с. 14].

Класифікувати сленг можна за різними ознаками:

1) **Комп'ютерний сленг.** У процесі роботи з комп'ютерною технікою деякі слова перейшли до розмовної лексики. Так у цій сфері можна почути слова: *апгрейд* (поліпшення, модернізація комп'ютера), *батони* (клавіші), *масдай* (крайній ступінь невдоволення), *сидюк* (дисковод та диски CD-ROM), *юзер* (користувач), *computer nerd* (комп'ютерний черв'як), *glitch* (глюк);

2) **Сленг автомобілістів.** Найпоширенішими лексемами цієї групи є назви різноманітних автомобільних деталей та іншого обладнання: *бублик*, *баранка* (кермо), *тачка* (автомобіль), *резина*, *скати* (шини), *beemer* (беха) (BMW), *wheels* (тачка), *booze* (випивон) алкогольний напій;

3) **Сленг музикантів та музичних фанів,** які часто вживають такі слова: *вертушка* (CD-програвач), *савндтрек* (мелодія, що супроводжує відеофільм), *сингл* (CD з меншою, ніж на альбомі, кількістю пісень), *солянка* (збірний концерт), *hit* (хіт, успіх, вдала річ), *groovy* (крутий, класний), *geek* (відстала, немодна людина), *chill out* (розслаблятися, відпочивати, тусоватися);

4) **Молодіжний сленг:** *друшляти* (прогулювати пари), *гуртак*, *братська могила* (гуртожиток), *Степанида*, *Баба Степа*, *стіпуха* (стипендія), *хвіст* (заборгованість), *шпора*, *шпаргалка* (зрозуміло і без пояснення), *плавати* (погано знати матеріал), *йти на шпорах* (списувати), *врубитись* (зрозуміти), *засипатись* (не скласти іспити), *awesome* (відпадний), *vozo* (кривляка, клоун), *dope* (дурак, тупий), *dude* (чувак), *neat* (класно, круто, «жесть»), *party animal* (тусовщик);

5) **Кримінальний сленг:** *бивень* (розумово відстала людина), *дядя* (начальник тюрми), *дока* (обізнана людина), *квасити* (пити спиртне), *качок* (масивна людина), *мусор*(міліціонер), *chicken* (боягуз), *chick* («тьолка»), *cop*, *pig* (мент, полісмен, «мусор»), *fox* (краля), *freak* (урод), *in the bag* (все вирішено, «все в ажурі»), *jam* (проблеми, «косяк»), *megabucks* (куча бабок), *quid* (гроші, «бабки»), *meltdown* (невдача, «повний фініш»), *rain in the neck* (проблемна людина, «заноза»), *sneak* (стукач) [7, с. 15].

Українські лексеми, що утворились від англійських слів, є результатом їх невдалої інтерпретації. Наприклад, *гурла* (дівчина), утворено від перекрученого англійського *girl* (дівчина, дівчинка); щодо слова *хаза* (у значенні дім, будинок) можна розглянути два варіанти виникнення, а саме: *англомовне походження* – з'явилося на основі англійського *house* (будинок), де буква [u] випала, а літера [a] утворилась на місці [o] для більшої схожості з українським «хата», інший варіант – *український*, який полягає у трактуванні походження цього слова у результаті заміни [t] на [z], що надає слову іронічного забарвлення. Слово *крейзі* (божевільний), яке досить часто використовується сучасною молоддю, є прямим запозиченням із англійської *crazy* зі збереженням значення. Подібно утворились слова: *спікати* (англ. *speak* – *говорити*), *бег* (англ. *bag* – *сумка*), *пamі* (*party* – *вечірка*), *фазер* (*father* – *батько*), *мазер* (*mother* – *мати*), *мані* (*money* – *гроші*), *піпли* (*people* – *люди*), *месaг* (*message* – *повідомлення*) тощо. Також приклади англійського сленгу, який молодь вживає дуже часто, спілкуючись між собою: *dude* – *чувак*, *fox* – *краля*, *check smt. out* – *провірить*, «*зацінити*», *get lost!* – *піти*, *зникнути*, «*звалити в туман*», *go bananas (set phr.)* – (*здурити*), *grub* – *їжа*, *хавчик*.

1.2.2. Жаргон. Слово «жаргон» перекладається з французької мови як «наріччя», «говір», «місцева мова». У такому тлумаченні підкреслюється відмінність жаргону від кодифікованої мови, однак у значенні терміну немає зневажливого відтінку. Жаргон іноді вигадують для певної мети, наприклад, жаргон злодіїв, жебраків тощо. «Певна мета означає не що інше, як герметизацію словесного спілкування; до того ж термін набуває негативно-оцінного забарвлення» [41, с. 31].

Жаргон має напіввідкритий характер і звичайно виникає у порівняно великих групах носіїв мови, об'єднаних за ознакою професії, статусу у суспільстві. Стилiстичний спектр жаргонної лексики – від жартівливо-іронічного до згрубілого-вulгарного – залежить від ціннісної орієнтації і характеру соціальної групи: її відкритого чи замкненого характеру. У замкнених групах жаргон – також ознака, що розрізняє «свого» і «чужого», а іноді – засіб конспірації. Відсутність езотеричної функції та наявність вікової

стратифікації можна вважати диференціальними ознаками корпоративних жаргонів у структурі соціальних діалектів [19, с. 67].

Жаргон – це соціально маркована лексика. У професії журналіста, водія чи науковця є нормативний ряд, який використовується для офіційного спілкування, а є знижений, фамільярний з модусом жаргону як засобу сміхового олюднення світу. Жаргон є розмовною лексикою, що побутує в певному корпоративному середовищі. Спілкуючись одне з одним, ми виробляємо особливий субкод, який об'єднує нас, відокремлює від інших і є розпізнавальним знаком: ми – свої, ми належимо до одного середовища. Тому жаргон – це абсолютно природна реальність функціонування англійської мови, соціальний діалект, який існує паралельно з іншими, наприклад територіальними.

Отже, жаргон – це напіввідкрита лексико-фразеологічна підсистема, яка застосовується тією чи іншою соціальною групою з метою відособлення від решти мовної спільноти. Жаргонізми – це, як правило, емоційно-оцінні експресивні утворення, серед яких переважають негативні знижені номінації. Лексика жаргону проникає у літературну мову через розмовну мову та мову художньої літератури. Крім того, жаргон – це швидкозмінний пласт лексики, з якого постійно зникають певні одиниці і з'являються нові [59, с. 27], наприклад: *scig* – нікчемна людина, негідник; *tug* – учень коледжу; *to sap* – виконувати важку роботу; *bag* – молоко; *beggar* – цукор; *blick* – м'яч; *bully* – звисаючий рукав халату; *to firk* – посилати; *to go continent* «залишатись дома (у зв'язку з хворобою)», *tug* «несмачний, прісний, несвіжий»; «звичайний, буденний, простий».

1.2.3. Арго. Арго – це особлива мова певної відокремленої професійної чи соціальної групи, яка складається з видозмінених елементів однієї або двох природних мов.

Арго – умовна мова, що застосовується як засіб приховування предмета комунікації, взаємного розпізнавання або відмежування її носіїв. У вузькому розумінні термін позначає спосіб спілкування декласованих елементів, поширений у середовищі злочинного світу, а також мову осіб мандрівних

професій, жебраків тощо. У будь-якому разі для багатьох учених значення терміна «арго» пов'язане з герметизацією словесного спілкування.

За В. М. Жирмунським, арго – «свого роду пароль, по якому впізнають один одного і засіб професійної організації в умовах гострої соціальної боротьби» [18, с. 26]. Тому арго – це конспіративний, утаємничений жаргон.

Розглядаючи різні типи арго, Дж. Гамперц окреслює соціальну природу цього типу умовних мов як таких, що використовуються певними соціальними і професійними групами задля досягнення певної соціальної мети. Сюди можна зарахувати спеціальні мови мандрівних торговців, злодійські жаргони, літературні та декламаційні стилі народних оповідачів. Їхня соціальна функція полягає, очевидно, в тому, щоб підтримувати групову винятковість. Таємні говори мандрівних ремісників забезпечують потребу розмовляти у присутності роботодавців і клієнтів так, щоб їх не розуміли.

Зазначимо, що ототожнення арго зі злочинною мовою спостерігається в Енциклопедичному словнику Блокгауза та Єфрона [58, с. 3].

Деякі дослідники небезпідставно вважають принципово важливим провести межу між арго і жаргоном. Арго – це таємна мова, якою користуються члени закритої групи, низи суспільства, а жаргон – атрибут негерметичної групи; це соціальний діалект певної вікової спільноти чи професійної корпорації.

Виникнення арго пов'язане з тим періодом історії – доби феодалізму, – коли існували закриті, замкнені корпорації ремісників, мандрівних торговців, жебраків тощо, які з метою самозахисту та відособленості від решти суспільства і збереження своїх професійних таємниць створювали спеціальні мовні коди [40, с. 22].

Так, мало хто з людей, котрі вивчають англійську мову, якщо вони спеціально не займались етимологією, знає, що такі загальновідомі літературні слова, як *incongruous*, *insipid*, *interloper*, *intriguing*, *indecorum*, *forestall*, *equip*, *hush*, *grapple* та багато інших у 18 столітті належали до таємного злочинного арго. На це вказує спеціальний словник *Dictionary of Canting Words* [68].

Коротко розкриваючи мовну сутність арго, слід зазначити, що в його основі лежить загальнонародна мова з її граматичною системою, проте істотно відмінна за словниковим складом. Арготизми утворюються від загальновідомих слів із прозою чи не зовсім зрозумілою внутрішньою формою і своєрідною будовою.

Арго не позбавлене розважальної функції. Розважальний характер арго виявляється тією мірою, якою вони стають надбанням ширших мовних спільнот, або ж залежить від прагматичної потреби учасників спілкування.

Арго, за концепцією В. Лістратова, протягом свого існування переживає три етапи: 1) арго як закрита система; 2) арго як дещо відкрита система; 3) арго як відкрита система [40, с. 30].

Отже, арго – це закрита лексична підсистема соціальних номінацій, які обслуговують вузькі соціально-групові інтереси, частіше за все професійні. Арготизми – раціональні номінації, які використовують у практичних інтересах професії, ремесла, справи. У проекції на сучасні соціолекти арготизми можна вважати ті елементи професійних, студентських, армійських субмов, що є невідомими для непосвячених [19, с. 75].

В англійському арготичні вирази *twist and twirl* (дослівно «обертання і вертіння») може замінювати слово *girl* «дівчина», *storm and strife* (дослівно «шторм і сварка») може використовуватися замість *wife* «дружина», *a lump o'lead* (дослівно «шматок свинцю») – замість *head* «голова».

1.2.4. Діалекти. Вивчення діалектів дає невичерпний матеріал не тільки для проникнення у якнайглибші витoki мови, його історичне минуле, але дозволяє розсудливо, без упередженості і однобічності оцінити і зрозуміти особливості становлення, і розвитку літературної норми, різних соціальних і професійних говорів, а також мовних варіантів. Тільки урахування діалектних даних відкриває можливість зрозуміти не тільки так звані «відхилення» від правил вимови і граматики, але і самі ці правила, і може служити міцною основою для дослідження становлення і розвитку значень слів.

Існує точка зору, що діалекти – це «вульгарна мова», що вживається «неосвіченими» шарами суспільства [40, с. 50]. Проте така думка хибна,

оскільки, по-перше, літературна норма, як правило, складається на основі одного або декількох місцевих діалектів; по-друге, мовні особливості будь-якого місцевого діалекту обумовлені не «недбалістю» мови його носіїв, а строгими історичними закономірностями.

Було б примітивне і невірно уявляти собі мову носіїв діалекту як абсолютно однорідну і таку, що складається лише з діалектизмів на всіх мовних рівнях (фонетика, граматики, лексика) і у всіх мовних ситуаціях. Мова – складне суспільне явище, вона існує в людському суспільстві, в реальній повсякденній мовній практиці людей, що належать до різних соціальних, професійних, територіальних формацій.

Широке розповсюдження літературного стандарту по всій території Великобританії, міждіалектні контакти, вплив професійних і соціальних мовних зразків, властивих певним шарам тих, що говорять, дія радіо і телебачення – все це визначає зрештою мову окремих носіїв діалекту, яка і в межах єдиної території в такому ж ступені неоднорідна, як і в різних ареалах. Навіть мова окремих носіїв діалекту в межах одного села або общини має свої специфічні особливості. Слід особливо відзначити, що інтенсивний процес урбанізації великою мірою звужує і нівелює межі розповсюдження територіальних діалектів і можливості їх розвитку.

Розрізняють діалектизми акцентуаційні, фонетичні, словотвірні, граматичні, лексичні, семантичні, фразеологічні [39, с. 23].

Акцентуаційні діалектизми широко представлені в усному літературному мовленні; у художній літературі наявні переважно у поетичних текстах з фіксованою ритміко-акцентною структурою.

До часто фіксованих фонетичних діалектизмів належать словоформи з відмінними від літературної мови чергуваннями голосних і приголосних. Зрідка у художніх творах використовуються словотвірні діалектизми.

Серед граматичних діалектизмів найпоширенішими є такі, які відрізняються від нормативних для літературної мови віднесеністю до інших граматичних підкласів, парадигм, збереженням давніх типів відмінювання форм та синтаксичних конструкцій.

Лексичні діалектизми – найчисельніша група діалектизмів; серед них розрізняють власне лексичні діалектизми і етнографізми.

Семантичні діалектизми відрізняються від нормативно вживаних у літературній мові слів лише своїм значенням.

Фразеологічні діалектизми у своїй структурі відбивають фонетичні, граматичні, лексичні особливості різних діалектів, тому в літературних джерелах виступають як варіантні. Усталення вживання слів і словоформ як діалектизми, їх відповідне опрацювання у нормативних словниках і граматиках є передумовою поступового переходу цих діалектизмів до нормативних, збагачення за їхній рахунок структури і виражальних можливостей літературної мови [39, с. 26].

Ось як буде виглядати літературне англійське речення *I'm going into town today* на різних діалектах:

<i>Geordie</i>	<i>I'm ganen doon the toon the day</i>
<i>Yorkshire</i>	<i>Ah'm nicely off out t'taan</i>
<i>South London</i>	<i>Am gahn dahn than todiey</i>
<i>Glasgow</i>	<i>Am gun uptoon todee</i>
<i>Afro-Bristolian</i>	<i>Ahs goin ter bristle todayl</i>

1.3. Труднощі, пов'язані з передачею діалектного мовлення

В мові велику і виразну роль відіграє вибір слова, яке є за своїм речовинним значенням повним синонімом до відповідного слова сучасної всезагальної мови і відрізняється від останнього лише своєю лексичною забарвленістю – і в результаті належністю до певного словникового складу (діалектизми, архаїзми).

У відношенні з таким елементом словника, як діалектизм, завдання перекладача завжди виявляється особливо складним. Можна сказати, що відтворення територіальних діалектизмів іноземної мови, як таких, неможливо за допомогою територіальних діалектизмів мови оригіналу. Річ у тім, що використання елементів того чи іншого територіального діалекту мови

оригіналу вступає у протиріччя з реальним змістом оригіналу, з місцем подій, з належністю діючих осіб та й автора до певної національності [28, с.252].

Але елементи територіального діалекту, які використовуються у літературі, зазвичай, не тільки нагадують про належність діючих осіб до певної територіальної групи населення, не лише є ознакою місцевого колориту, але й, відхиляючись від літературної норми, можуть слугувати і рисою соціальної чи культурної характеристики персонажів. Саме ця особливість стилістичного використання діалектизму в певній мірі піддається відтворенню в перекладі.

В рецензії на другу редакцію книги Б.А.Ларін, критикуючи в ній питання про можливі функціональні відповідники діалектизмам іншомовного оригіналу, писав: «І просторіччя персонажу, і репліки на обласному діалекті, і всі соціально-діалектні діалоги є завжди стилістично активними, це повинно знайти відповідність у перекладі. Існують такі елементи мови, які не локалізуються у вузьких рамках одного діалекту, а наближаються до «загальнонародного», хоча і залишаються поза нормою літературної мови. Вони і могли б стати сигналом «діалектизму» у перекладі [32, с.198].

Оскільки названі тут «загальнонародні» діалектизми входять до складу просторіччя, то можна сказати, що основним функціональним відповідником будь якого роду діалектизмам (як територіальним так і соціальним) у перекладі можуть слугувати просторіччя у широкому значенні слова. І якщо у недавньому минулому просторіччя дуже рідко використовувалось у перекладах, то за останні роки у перекладах художньої прози – і класичної, і сучасної – чітко помітно зрушення у цьому відношенні. Поки що це стосується передачі діалектизмів соціальних і професійних, в загальному – наддіалектного просторіччя, але цей принцип може отримати ширше призначення, тобто розповсюдитись і на територіальні діалектизми.

З теоретичного боку питання про передачу іншомовного просторіччя, про більш сміливе використання просторіччя у перекладі привертає увагу тих, хто пише про перекладацьку літературу. Це є стаття С.В.Петрової «О пользе перевода», яка різко критикує переклади, в яких оригінали втрачають життєвість, свій народний характер, де мова ідеальна, але суха; автор закликає

перекладачів не боятися «колериту» і ширше користуватися всіма тими засобами рідної мови, за допомогою яких може бути збережена народна характерність оригіналу, яка відрізняється простотою, розмовністю, природністю – в першу чергу, засобами просторіччя [26, с.180].

К.І.Чуковський рекомендує стримуватися від використання лексичних засобів, більше використовуючи граматичні можливості, різні «синтаксичні зрушення», які дозволять читачу відчувати, що перед ним мовні явища, які далеко відступають від норми.

У роботі перекладача зустрічається прийом, про який варто згадати, тому що він сприяє позитивному рішенню основного завдання у тому випадку, коли діалект чи протиріччя активно відтворюються: він полягає у тому, щоб уникати літературного, книжкового, здатного вступити у протиріччя з діалектними рисами, властивими репліками персонажів чи авторської розповіді. Цей засіб, за характером негативний, відіграє важливу роль: насправді, якщо в перекладі, який створює діалектизми чи загально просторічні елементи оригіналу, у порушенні авторського задуму допускаються лише літературні слова чи словосполучення, то останні зводять нанівець зусилля щодо відтворення стилістичної забарвленості оригіналу [8, с. 200].

Зазначимо, що пошуки стилістичних відповідників просторіччю оригіналу (в тому числі і діалектизмам) можна вважати одним з актуальних завдань у сучасній творчості перекладачів художньої прози. Хоча і в практичних і теоретичних пошуках перекладачів з цього приводу особливо виділяють лексику, все ж таки зберігають своє значення і граматичні засоби, які здатні відобразити у перекладі забарвленість протиріччя. Проблема протиріччя, як одна із складних проблем перекладу, пропонує уважне врахування взаємодії всіх сторін мови, так чи інакше здатних відобразити стилістичну своєрідність оригіналу.

Задля доведення вище наведеного твердження проаналізуємо наявні розмовно-просторічні елементи в українських постмодерністських текстах.

1.4. Функціонування розмовно-просторічної лексики в українських постмодерністських текстах

У багатьох випадках розмовно-просторічні слова функціонують майже на одному рівні з нейтральними компонентами, не знижуючи стилю оповіді, а лише створюючи своєрідний колорит простоти й невимушеності. Це стосується в першу чергу слів, найбільш наближених до розмовної лексики, яка, перебуваючи переважно в межах літературної мови, надає висловлюванню розмовного характеру в основному за рахунок зниженого експресивного забарвлення:

Напр.: *Нік продовжував на мене витріщатися; Хрич повештався ще якийсь час по хаті; На ліжку продирав очі Рома; ...несеш, що тільки спадає тобі на думку, а люди вірять; ...і тоді можна просто одразу здохнути* (С. Пиркало); *Час до часу збираються, щоб попиту пива і потриндіти* (М. Бриних); *...цмулять щось просто з пляшок* (Ю. Андрухович); *Якогось дідька мене понесло в гори* (Ю. Іздрик).

Переважно розмовно-просторічна лексика, використовувана в художніх постмодерністських текстах, або перебуває на межі літературного вжитку, або взагалі виходить за цю межу через відчутну зниженість емоційно-експресивних чи оцінних конотацій. Уживаючись у діалогічному мовленні персонажів, така лексика зазвичай виконує характерологічну функцію, тобто передає їх індивідуальні мовні особливості:

Наприклад: *...може, там щось прикольне є пожерти* (І. Карпа); – *Що, просрали затриманого, виродки?! І хто вас, довболобів, на службу приймав? Подумати тільки – писа ка задришпаний, а так намахав усіх!.. Професіонали задрочені!* (Ю.Андрухович); *Чути вигуки: Принеси щось пожерти! Закусь давай! Неси хавку бігом! І водяри захопи зо дві пляшки! Нехай нормальної жранини принесе* (Ю. Іздрик); *Невже він її не виграв, лопух, пацан, недоносок, хоч би нового українця зачав* (Ю. Андрухович).

Як бачимо, у постмодерністських текстах розмовно-просторічна лексика поєднується з іншими видами нелітературної лексики, зокрема соціальними

діалектизмами (жаргоном, сленгом), що зумовлює характерну особливість використання цього лексичного шару в творах зазначеного напрямку. Цей факт підтверджує думку Л. Скворцова про те, що жаргонні слова й вирази не тільки переміщуються з одного жаргону в інший, але доволі часто проникають у звичайне розмовне мовлення; особливо сприятливим середовищем для такого проникнення є просторічна лексика. На думку дослідника, жаргонізована лексика і фраземіка, потрапляючи в розмовне мовлення та літературне просторіччя, «утворює так званій інтержаргон, що призводить до відомого зближення різних соціальних різновидів мовлення. Межі між ними стають менш чіткими й визначеними» [38]. Ілюстрацією подібного зближення можуть послугувати наступні текстові уривки:

Наприклад: *Коло кіоска ошивалося ще двійко братанів (Ю.Іздрик); На мою голову підозріло вирячився старпер у побитій міллю совковій шапці-вушанці (С.Ушкалов); – Хто відповідь за цей гнилий базар, тобі шо, стрілу набить, тобі, падла, прострелить прямо зараз коліно, шоби ти навчив своїх клієнтів економно срати? (С.Ушкалов); У залі хтось когось якраз мандячить по мармизі кулаками; Усьому доброму приходить колісь хана (Ю.Андрухович).*

Склад розмовно-просторічної лексики, яка функціонує в текстах української постмодерної прози, поповнюється завдяки словам, що в прямому значенні лайливими не є (напр., *корова, коза, цап – назви тварини, сука – самиця свійського собаки, падло – трупи тварин* тощо), але за певних обставин, у певній комунікативній ситуації набувають вульгаризованого забарвлення і звучать як образливі прізвиська, лайливі звертання, грубі назви осіб:

Наприклад: *Це виявилось пасткою для дурних корів, які бозна-чого приперлися до цього бедламу (Ю.Андрухович); Козел, подумала я (С.Пиркало); Жодне падло не змусить мене робити щось таке, чого я не схочу (Ю.Андрухович); Ох ти ж сука, вирвалося в мене (І.Карпа); – Старий придурок, цап! – не витримала Марта (Ю.Андрухович); ...я тут не можу з ліжка встати, а вона стрибає, коза. Скажете, не бісить на таке дивитися? (С.Пиркало).*

Деякі загальноповживані слова, які своїм прямим значенням пов'язані з діями тварин (напр., *заржати, дзьобнути, кувікати*), при переносному вживанні набувають додаткових експресивних відтінків і служать засобом стилістично зниженої характеристики поведінки людей.

Наприклад: *Ми всі троє заржали* (С.Пиркало); – *Чарівні панянки, давайте дзьобнемо за ваші юні ночі* (Ю.Винничук); – *Що ти там кувікаєш?* (С.Жадан).

Як стилістичний засіб розмовно-просторічна лексика часто вживається в постмодерних творах на тлі лексики книжної, урочистої, що визначає ще одну специфічну особливість функціонування цієї групи лексики в творах постмодернізму. «Поєднання в складі одного структурного цілого (речення, словосполучення) різнопідсистемних (різностильових) елементів і контрастування їх створюють експресію потужної сили й виконують важливі стилістичні функції. Як правило, вони використовуються для створення гумористичних, іронічних, сатиричних та інших ефектів».

Наприклад: – *А лимон!?? – зарепетував Девід. У цьому крикові була вся скорбота всесвіту* (С.Пиркало); *Ейфорічне очікування веде до Великої Сраки; Мене забембали її творчі пориви неспокійної душі* (І.Карпа); *О, пляцки – то божественне їдло...* (Ю.Андрухович); *За умов дотримання формальної політкоректності насправді можна обісрати всіх* (С.Пиркало); *...вклоняюся доземно, без дурників* (О.Забужко).

Аналіз фактичного матеріалу доводить, що в багатьох випадках саме прагнення створити комічний, гумористичний або іронічний ефект спонукає письменників-постмодерністів уживати нелітературну, зокрема розмовно-просторічну лексику, яка не завжди контрастує з лексикою високого стилю. З цією метою розмовно-просторічна лексика активно використовується не лише в мовленні персонажів, але й в авторському; причому частотність описуваного типу лексики в мовленні персонажів і в мові автора приблизно однакова, що є характерною особливістю постмодерністських текстів.

Наприклад: *Чоловіки – як унітази: або зайняті, або засрані* (Ю.Винничук); *І де тоді я опиняюся зі своїми почуттями? Не хочеться казати*

«в дупі», бо це не романтично, але де ж тоді? (С.Пиркало); *От мерзотник, моїми віршами дівок у куці заманює* (О.Ірванець).

В окремих прикладах іронія межує з сарказмом або навіть гротеском, при цьому віднайти ту межу, де закінчується гумор і починається уїдливе іронічно-саркастичне висміювання тих чи тих подій або явищ, не завжди видається можливим.

Наприклад: *Народ хоче, щоб йому дали по писку, а його нестять, мов малюка. Народ хоче, щоб його тицьнули носом у лайно, а його тицяють у пелюстки* (Ю.Винничук); *Коли хлопець хоче дівку молоду шпокнути, він їй чого тільки не наобіцяє...* (Ю.Андрухович); *...а вона, навіть не читавши Маркузе, каже, що він гівнюк і що пише для таких самих гівнюків, як він сам, щоб ті повірили, що вони ЩОСЬ, а вони насправді – нічого. Для мене, коротше, пише* (І.Карпа). Як відомо, однією з визначальних рис постмодерних художніх творів є інтертекстуальні зв'язки, під якими розуміють “наявність у певному тексті слідів інших текстів у вигляді включеності в його тканину фрагментів або елементів інших текстів”, а в більш широкому розумінні – “діалогічний зв'язок тексту в семіотичному універсумі з попередніми текстами” [15, с. 78].

Інколи вислови, цитовані, увиразнюються завдяки проникненню в їх структуру розмовно-просторічної лексики. В одних випадках розмовно-просторічні лексеми замінюють якісь компоненти відомого вислову; в інших – лише доповнюють його структуру: *Істина в лайні* (І.Карпа); – *О мово рідна, що без тебе я? – Гівно, – відповів ти йому* (Ю.Андрухович); *Я це життя любив – з усім його паскудством, – хоч це паскудство й мучило мене; Дух, що тіло пре до бою* (Ю.Андрухович).

Характерною особливістю стилістичного використання розмовно-просторічної лексики в постмодерністських текстах є те, що вона поєднується, з одного боку, з іншими видами нелітературного мовлення (зокрема, соціальними діалектами – сленгом та жаргоном), з іншого – з урочистою лексикою високого стилю. Поєднання розмовно-просторічної лексики з соціальними діалектами свідчить про зближення різних соціальних різновидів мовлення; наявність же в одному текстовому уривку різнопідсистемних

(різностильових) мовних елементів та їх контрастування виступає засобом потужної експресії.

Враховуючи все зазначене вище спробуємо у наступному підрозділі встановити стратегії передачі розмовно-просторічної лексики при перекладі на цільову мову.

1.5. Стратегії реалізації розмовно-просторічної лексики при перекладі

Перед тим, як характеризувати способи перекладу досліджуваних лексичних одиниць потрібно наголосити на такій якості стилістично-маркованої лексики, як **експресивність**, яка властива одиницям всіх розрядів такої лексики. Для кожного розряду стилістично-маркованої лексики питома вага експресивності у структурі значення слова неоднакова. Всю стилістично-марковану лексику, залежно від ступеня експресивності, можна поділити на дві групи:

- 1) експресивне просторіччя (колоквіалізми, сленгізми, вульгаризми);
- 2) соціально-професійне просторіччя (жаргонізми і арго).

Для першої групи експресивність є головною якістю, для другої – другорядною, факультативною [6, с. 37].

У художніх творах стилістично забарвлена лексика вживається найчастіше. Основні труднощі у перекладі художнього тексту пов'язані з адекватною передачею стилістичних і експресивних характеристик оригіналу. Реакція читача перекладу повинна відповідати реакції читача оригіналу.

Переклад стилістично забарвленої лексики, зазвичай, викликає додаткові труднощі, тому що пошуки еквівалента для слів оригіналу ускладнюються наявністю в ній, окрім денотативного, конотативного стилістичного значення. Останнє, як правило, викликає розвиток емоційної конотації; тому обраний еквівалент повинен відображати усе розмаїття функцій лексичної одиниці оригіналу.

Успіх перекладу стилістично забарвленої лексики залежить від адекватної передачі денотативного значення слова, вибору еквівалента з аналогічним оригіналу стилістичним значенням, а також організації контексту, що забезпечує його відповідне функціонування.

Під час перекладу загально книжної лексики денотативне значення є головним. В той же час, стилістично-марковані – розмовні слова не тільки несуть логічну інформацію, але й виконують функцію характеристики учасників і ситуації спілкування. Порушення стилістичного значення в цьому випадку не просто призводить до зміни тональності викладу, але і є причиною зміщення акцентів в індивідуальних і соціальних групових характеристиках.

Збереження індивідуальної мовленнєвої характеристики у перекладі має велике значення.

Проблема передачі стилістично-маркованої лексики у художньому творі не є новою у перекладацькій практиці. Їй присвячені праці В. Н. Комісарова, Л.С. Бархударова, В. Г. Хомякова, В. Н. Крупнова, Е. М. Верещагіна та багатьох інших теоретиків [5; 30].

На думку цих дослідників експресивність не завжди можна відтворити у перекладі у зв'язку із відмінностями стилістичних норм різних мов. Перекладачі пропонують передавати сленгізм оригіналу сленгом мови перекладу, жаргонізм – жаргонізмами, арго – арготизмами [27, с. 153]. Такий спосіб перекладу ми назвемо **лексичною модуляцією** [11], бо вважаємо недоцільним називати дослівним перекладом, підбором еквівалентів тощо.

Важливу роль при перекладі відіграють ще й соціолінгвістичні фактори, що зумовлюють відмінності у мові окремих груп населення. Зокрема, виникають труднощі, пов'язані з наявністю у тексті оригіналу відхилень від стандартів іноземної мови, використання у ньому субстандартних форм.

Однак складним є переклад пейоративних лексем, що не мають відповідників у мові перекладу. Безеквівалентна лексика зустрічається майже у кожній мові. Вона відбиває національну культурну специфіку й самобутність національної мови, яка, у свою чергу, визначається своєрідністю національної картини світу, що склалася у суспільній свідомості народу. В культурі будь-

якого народу є явища, поняття, які мають власні позначення у мові і які відсутні в культурі іншого народу. Такі вчені, як І. Г. Гарднер, Ф. І. Буслаєв, О.М. Афанасьєв, О. О. Потебня поділяють думку, що кожна культура має свої об'єкти, явища, що притаманні тільки цій культурі і відсутні в іншій. Мовні одиниці, що дають позначення цим об'єктам і явищам, наявні тільки у мові народу, яка належить до цієї культури. Е. М. Верещагін та В. Г. Костомаров називають такі позначення словами-реаліями. В. Н. Комісаров, В. Н. Крупнов та деякі інші лінгвісти називають їх безеквівалентною лексикою. При перекладі подібних явищ вони пропонують користуватись таким способом перекладу, як **заміна**. Щодо перекладу стилістично-маркованих лексичних одиниць спосіб заміни буде полягати у заміні слова з іншою семантикою з метою збереження хоча б частково експресивності [6, с. 45].

Як свідчить аналіз, при передачі сленгізмів та вульгаризмів найбільша перевага віддається тим словам мови перекладу, які дають змогу репродукувати експресивність, емоційність, оцінність інколи навіть за рахунок втрати предметно-понятійного змісту при перекладі. Такі слова можуть належати до різних стилістичних прошарків мови, на яку перекладаються. При умові відсутності повного відповідника Л. С. Бархударов виділяє такий спосіб перекладу стилістично-маркованих лексичних одиниць, як **вилучення** [15, с. 392].

У сфері стилістично-маркованої лексики проблема безеквівалентності має такий вигляд: у корелюючому лексичному розряді мови перекладу відсутня одиниця з тим самим стилістичним забарвленням та глибиною маркованості, що й одиниця вихідної мови, хоча слово з аналогічним денотативним значенням є в інших розрядах мови перекладу, наприклад, у прошарку нейтральної лексики. Слова, що співпадають лише за денотативним значенням, але різні за стилістичним забарвленням, за визначенням В. Г. Хомякова [48, с. 118], можна назвати неповними міжмовними відповідниками. Їх використання у перекладі призводить до відомих стилістичних втрат, які можуть бути заповнені за допомогою **прийому компенсації** [31, с. 185], який

полягає у передачі тієї ж самої інформації яким-небудь іншим засобом, при цьому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі.

Особливо різноманітними є засоби відтворення у перекладі експресивності та емоційності англійських вульгаризмів. Це пояснюється різновидністю складу цього прошарку лексики. Так за класифікацією В.О. Хомякова, до них належать так звані нецензурні слова та вирази, вульгаризми-богохульства [47, с. 43].

Завдання відтворення експресивності та емоційності визначає вибір способів перекладу англійських вульгаризмів. До них належать:

1) Підбір еквівалентів – віднайдення еквівалентних лексем у цільовій мові. Однак лінгвісти не рекомендують перекладати англійські вульгаризми їх відповідниками, оскільки ці стилістично марковані одиниці в українській мові дещо експресивніші, ніж в англійській мові [47, с. 53].

2) Лексична модуляція. До видів лексичної модуляції належать лексико-граматичні трансформації генералізації, конкретизації, смислового розвитку та антонімічного перекладу [11, с. 4].

3) Контекстуальна заміна. В даному випадку стилістична заміна полягає у передачі вульгаризмів за допомогою евфемізмів. Нагадаємо, що евфемізм – це слово чи словосполучення, яке використовується для заміни образливого грубого поняття нейтральним, або менш грубим поняттям. Наприклад, *devil – the dickens* чи *a whore – a woman of certain type*. Також стилістичною заміною є переклад вульгаризмів просторічною лексикою, сленгом, які несуть в собі оцінність та експресивність.

4) Вилучення. Такий спосіб перекладу застосовують тоді, коли переклад вульгаризмів суперечить нормам мови, на яку перекладається.

5) Транскодування. В даному випадку такий спосіб перекладу застосовується, коли при перекладі вульгаризм вилучається і може замінитись будь-яким іншим образом, і не обов'язково у тому самому місці, що в оригіналі.

Висновки до Розділу 1

Розмовно-просторічна лексика представлена жаргонами, діалектною і соціолектною лексикою, сленгом, лайкою і лексикою-табу, а також «колоквіалізмами» (близькими до нейтральних) лексичними одиницями, характерними для неекспресивної або мало експресивної усної комунікації. Остання протиставляється літературній мові.

Емоційно-експресивні відтінки значення слова є одним із складників стилістичної характеристики його. Це важливий фактор при доборі мовних засобів: слова з емоційно-експресивним значенням вживаються переважно у тих текстах, де постійно і послідовно виявляється емоційно-оцінне, характеризуюче ставлення до об'єкта. Найчастіше це розмовне мовлення, окремі жанри публіцистики і, особливо, художні тексти.

Сленг – це розмовний варіант професійної мови; це елементи розмовного варіанту професійної або соціальної групи, які, проникаючи у художню мову або мову людей, не мають прямого відношення до даної групи осіб, дістають у цій мові особливе емоційно-експресивне забарвлення. Сленг включає різні форми мови, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями: від дітей, бізнесменів і хакерів, і до злочинців, алкоголіків та наркоманів.

Жаргон – це соціально маркована лексика. У професії журналіста, водія чи науковця є нормативний ряд, який використовується для офіційного спілкування, а є знижений, фамільярний з модусом жаргону як засобу сміхового олюднення світу. Жаргон є розмовною лексикою, що побутує в певному корпоративному середовищі. Спілкуючись одне з одним, ми виробляємо особливий субкод, який об'єднує нас, відокремлює від інших і є розпізнавальним знаком: ми – свої, ми належимо до одного середовища. Тому жаргон – це абсолютно природна реальність функціонування англійської мови, соціальний діалект, який існує паралельно з іншими, наприклад територіальними

Арго – умовна мова, що застосовується як засіб приховування предмета комунікації, взаємного розпізнавання або відмежування її носіїв. У вузькому

розумінні термін позначає спосіб спілкування декласованих елементів, поширений у середовищі злочинного світу, а також мову осіб мандрівних професій, жебраків тощо. У будь-якому разі для багатьох учених значення терміна «арго» пов'язане з герметизацією словесного спілкування.

Вивчення діалектів дає невичерпний матеріал не тільки для проникнення у якнайглибші витoki мови, його історичне минуле, але дозволяє розсудливо, без упередженості і однобічності оцінити і зрозуміти особливості становлення, і розвитку літературної норми, різних соціальних і професійних говорів, а також мовних варіантів. Тільки урахування діалектних даних відкриває можливість зрозуміти не тільки так звані «відхилення» від правил вимови і граматики, але і самі ці правила, і може служити міцною основою для дослідження становлення і розвитку значень слів.

Стилістичні кластери просторічної лексики і фразеології виконують різні функції в мові. Носій мови сам несвідомо визначає функціональне навантаження вжитої ним в процесі спілкування лексеми. Іntenція того хто говорить може бути найрізноманітнішою: від дружньо – грубо-фамільярних до відкрито образливих.

Експресивно забарвлена лексика і фразеологія, наділена емоційно-оцінною конотацією, характеризуються відомою аморфністю значення, рухливістю його оцінних меж, аж до протилежних оцінок; тільки контекст або аналіз ситуації мови може допомогти у розкодуванні експресивного забарвлення, емоційно-оцінного змісту вислову, експресивно забарвлених, оцінних слів цього вислову.

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ РОЗМОВНО-ПРОСТОРІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

2.1. Способи перекладу розмовно-просторічної лексики

Матеріалом для дослідження слугував роман Анни Макстед «Running in heels». Вибір автора і твору не випадковий. Анна Макстед – відома сучасна англійська письменниця жанру фентезі. Головні герої її роману – молодь. Особливістю мови молоді є використання сленгу, вульгаризмів, діалектів, тобто стилістично-маркованих одиниць. Саме такі одиниці обрані об'єктом дослідження.

Нами були використані спеціалізовані словники для з'ясування значення сленгізмів та вульгаризмів, зокрема: С. А. Глазунова «Новый англо-русский словарь современной разговорной лексики», Т. Ротенберга, В. Іванова «Англо-русский словарь американского сленга», «Macmillan English Dictionary», «Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English», електронні словники та Інтернет.

На основі вивчення праць таких вчених, як В. Н. Комісаров, Л.С. Бархударов, В. Н. Крупнов, Г.О.Гарбузова [5; 28; 30; 11] ми узагальнили способи перекладу розмовно-просторічної лексики, і виділяємо такі:

- 1) підбір еквівалентів;
- 2) лексична модуляція, що включає генералізацію, конкретизацію, смисловий розвиток та антонімічний переклад;
- 3) контекстуальна заміна;
- 4) вилучення;
- 5) транскодування.

2.2. Підбір еквівалента як спосіб збереження експресії при передачі розмовно-просторічної лексики

Це такий спосіб перекладу, при якому пропонують передавати сленгінізм оригіналу сленгом мови перекладу, жаргонізм – жаргонізмами, арго – арготизмами, розмовне слово – розмовним. Що стосується вульгаризмів, то їх не рекомендують перекладати українськими відповідниками, оскільки ці стилістично-марковані одиниці в українській чи російській мовах експресивніші, ніж в англійській мові. Розглянемо випадки застосування дослівного перекладу. Наприклад:

1) *Why? Slaphead blown you out?* – *Як? Бритоголовий відшув тебе?*

Слово *slaphead* має сленговий відповідник «бритоголовий, який ми використали у перекладі, щоб зберегти експресивність.

Сленгове слово *blow out* перекладається як *відмовляти*, але також воно має і сленговий варіант *відшувати*, який був використаний нами у перекладі.

2) *Like all me friends, Matt gets a kick out of spending my money.* – *Як і всі мої друзі, Мет кайфує, коли розтринькує мої гроші.*

Сленгове слово *kick* означає *задоволення, насолода*. Але в українській мові ми також маємо сленгові варіанти до англійського сленгу *kick* – *кайфувати, балдіти*. У перекладі ми використали саме один із сленгових варіантів, щоб зберегти експресивність.

3) *I'm not stupid, I'm not fat, and I'm not tart.* – *Я не тупа, не товста, а також не шалава.*

After what you've done, you, you, you cheap tart. – *Після того, що ти зробила, ти, ти, ти дешева шльондра.*

Сленгове слово *tart*, що означає *повія*, можна перекласти сленговим відповідником в українській мові *шалава, шльондра*. Обидва сленгових варіанта передають експресивність.

4) *Check out his beautiful arse!* – *Ти тільки глянь на його гарненьку задницю!*

Словникове значення вульгаризму *arse* – *зад, срака*. Словникові відповідники мають ту саму негативну конотацію, що й вульгаризм *arse*. Тому ми використали варіант *зад*, який також передає експресивність вульгаризму у перекладі.

5) *Saul looks even more of a **prick** than Chris.* – *Сол ще більший **придурок**, ніж Кріс.*

Сленг *prick* перекладається, як *придурок, бовдур*. Молодь у розмовній мові більше вживає слово *придурок*, а також воно передає експресивність в оригіналі.

6) *I know she's your new **buddy**, but this is your job.* – *Я розумію, що вона твоя нова **приятелька**, але це твоя робота.*

Слово «*buddy*» перекладається як *приятель, товариш*. Використавши словниковий варіант розмовне *приятелька*, ми скористались дослівним способом перекладу.

7) *Nonsense, **porpet**, says Dad.* – *Нісенітниця, **крихітка**. – говорить тато.*

Словникове значення розмовного слова *porpet* – *крихітка*. У перекладі ми використали мовний розмовний відповідник.

8) *I can't believe he's your brother, he's so **cute**!* – *Я не можу повірити, що він твій брат, він такий **кльовий**!*

Слово *cute* перекладається як *дотепний, розумний*, до яких можна підібрати молодіжний сленговий синонім *кльовий*. У перекладі ми використали сленговий відповідник, оскільки він зберігає експресивність англійського *cute*.

9) *A **chirpy** message from Robbie awaits me.* – *Я маю прочитати **прикольне** повідомлення від Робі.*

Сленгове слово *chirpy*, що означає *жвавий, веселий*, можна перекласти українським мовним відповідником *прикольний*. Воно повністю передає яскравість і експресивність слова *chirpy*.

10) *He sniffs. Then, in staccato bursts, he says, 'You and me. Sunday. Three third. My **gaff**. Be there.* – *Він нюхнув. Потім уривчастими реченнями говорить. – Ти і я. Неділя. 15:30. На моїй **xami**. Будь там.*

Розмовне слова *gaff* означає *дім, квартира*. Ми скористались розмовним просторічним словом *хата*, яке молодь вживає частіше.

11) *I need to **shut her up** fast.* – Треба, щоб вона швиденько **заткнулась**.

Розмовне слово *shut up* перекладається, як *замовкнути*. Його розмовним синонімом є *заткнутись*. Ми використали підбір еквівалента.

12) *Natalie. I'm not asking you for anything. **Chill.*** – Наталі, мені нічого від тебе не треба. **Охолонь**.

Розмовне слово *chill* має український розмовний відповідник *охолонь*.

13) *She didn't actually **screw this geezer.*** – Вона, насправді, не **розвела цього мудака**.

Розмовне значення слова *screw* – *обвести навколо пальця*. У перекладі ми вжили сленгове слово *розводити*.

14) *So what's this **geezer** do?* – І що цей **мудак** робить?

Розмовне значення слова *geezer* означає *дивак*. І у першому, і у другому перекладах слова *geezer* ми використали спосіб дослівного перекладу, оскільки переклали його сленговим словом *мудак*:

У наступному випадку слово *snort* перекладається як *нюхати наркотик*.

15) *Is there no other way of communicating in the music business than by **snorting** coke together?* – Невже у музикантів немає іншого способу спілкування, ніж **нюхати** кокс разом.

16) *As for me, the idea of eating a chicken's liver – anyone's liver, in fact, I'm not fussy – makes me want to **puke.*** – Що до мене, від думка про курячий лівер – будь-який лівер, на справді мені не все одно – мене починає **нудити**.

Сленгове слово *puke* перекладається як *нудити, блювати*. У перекладі на українську мову і першого, і другого слова ми використали словникові варіанти.

17) *Chris reacts like I've **poked him in the eye** with a drumstick.* – Кріс реагує так, ніби я **заїхала** йому в око барабанною паличкою.

Розмовне значення словосполучення *poke in the eye* означає *заїхати в око*, яке є стилістично-маркованим українським відповідником.

18) *Pull your **finger out**, you lazy **git**, get out the bowls and grate the parmesan.* – Гей ти, лінивій **мерзотнику**, перестань сачкувати, поворуши своїми батонами і допоможі мені натерти пармезану.

Сленговий вираз *pull one's finger out* в українській мові має сленговий відповідник *сачкувати*, який також має експресивність.

Грубе *git* перекладається як *мерзотник*. У першому і другому випадках ми використали підбір еквівалента.

19) *I'm such a **git**.* – Я такий **мерзотник**.

20) *I've just **dumped** Chris.* – Я щойно **кинула** Кріса.

*Saul just **dumped** me!* – Сол щойно **кинув** мене!

Розмовне слово *dump* має український розмовний відповідник *позбавлятися, кидати*. Ми скористались просторічним словом *кидати* тому, що воно входить до молодіжної лексики. В обох випадках ми використали спосіб дослівного перекладу

21) *He thinks Tony would never **diss** his sister's boyfriend.* – Він гадає, що Тоні ніколи не **відшивав** бойфрендів від своєї сестри.

Сленгові значення слова *diss* – *відшивати, відшити*. У перекладі ми використали слово *відшивати*, оскільки воно передає експресивність англійського слова.

22) *It's your daughter, you stupid **pillock**.* – Це твоя дочка, ти, тупий **ідіоте**.

*I jest can't help being a **pillock**.* – Ну, не можу я не бути таким **ідіотом**.

*I'm going tell Bab's – what a **pillock** she married.* – Я збираюсь розповісти Бейбс – за якого **ідіота** вона вийшла.

В трьох випадках ми використали підбір еквівалента, оскільки сленгове слово *pillock* має український сленг *ідіот*.

23) *Did you see that Robbie **bloke**?, he asks.* – Ти бачила того **тупа**, Робі.

Розмовне слово *bloke* перекладається як *паруб'яга, туп*. Один із відповідників ми використали при перекладі.

24) *Andy grins ruefully. 'I was a **wimpr**, I admit it.* – Енді жалісно посміхнувся. – Я погоджуюсь, я поведився як **розмазня**.

Сленгове слово *wimp* означає *сопляр, розмазня, ганчірка*. Українські сленгові відповідники передають експресивність сленгу *wimp* у перекладі.

25) *Natalie, what a creep, he's disgusting!* – *Наталі, що це за покидьок! Він огидний!*

Сленгове слово *creep* перекладається як *покидьок*. Це слово повністю передає образливий відтінок у перекладі на українську мову. Тому ми скористались дослівним перекладом.

26) *What can I say? He's a scumbag, but I can't get involved, more than I already have.* – *Що я можу сказати? Він козел, але я не можу зробити більше, ніж я вже зробив.*

Слово *scumbag* належить до сленгу, має негативну конотацію і означає *козел, покидьок, підар*. Українські відповідники передають експресивність і негативний відтінок сленгу, тому ми використали спосіб дослівного перекладу.

27) *You bastard, Will.* – *Віл, ти остання сволома.*

Сленгове слово *bastard* – *виродок, покидьок, сволома*. У перекладі ми використали один із словникових варіантів – *сволома*, яке має ту саму негативну конотацію, що й англійський сленг *bastard*. А також підсилили експресивність виразу додавши слово *остання*.

28) *Look, I have bought some bird a drink, I've not shagged her!* – *Послухай, я пригостив одну чувіху випивкою. Я хочу затагнути її у ліжко!*

Сленгове слово *bird* на українському селензі означає *дівка, тьолка, чувіха*. У цьому контексті *чувіха*, яке має негативну конотацію, передає експресивність англійського сленгу.

29) *You are in serious shit with me, Natalie, I don't need this hassle.* – *Ти і я вляпались в лайно, Нателі, Мені не потрібна ця метушня.*

Вульгаризм *shit* перекладається як *гавно, лайно*. Мовний відповідник *лайно* передає у перекладі експресивність вульгаризму *shit* з його негативною конотацією в оригіналі.

30) *What's wrong with you, you moron, you should be pleased.* – *І що тобі не подобається, дебіле, ти краще б радів.*

Moron, 'I тиртур. – *Дебіл.* – *я пробурмотіла.*

Слово *moron* дослівно перекладається як *недоумкуватий, дебіл, ідіот*. У двох випадках у перекладі ми скористались українським відповідником *дебіл*, який повністю передає експресивність та негативну конотацію англійського *moron*, а також є більш вживане у розмовній мові.

31) *Andy is a **moron**, how dare he invite a tabloid hack to his **naff bash** and not warn me, and Mel.* – Енді *ідіот*. Як він сміє запрошувати таблоїдного писака на свою *відстойну тусовку* і не попередити про це мене і Мел.

Сленг *bash* – гульба, тусовка. Ми скористались сленговим словом *тусовка*, яке вживає і українська молодь. В обох випадках ми використали спосіб дослівного перекладу. Значення сленгового слова *naff* – *немодний*, яке має український сленговий відповідник *відстойний*. В цьому випадку ми використали саме сленговий відповідник, оскільки він зберігає експресивність оригіналу у перекладі.

32) *Babs clunks her **tug** on to the table.* – Бейбс рухнула *мордою* на стіл.

Сленгове слова *tug* має український відповідник, який є експресивним і має негативну конотацію: *морда, пика*. Один із відповідників ми використали при перекладі.

33) *Babs is a top girl, I behaved like a **prat**.* – Бейбс – супер, а я вів себе як *ідіот*.

*What a thick, stupid, brainless **prat**.* – Що за товстий, тупий, безмозглий *ідіот*.

Сленгове слово *prat* перекладається як *ідіот, дурень*. Слово *ідіот* повною мірою передає негативну конотацію, образливий відтінок та експресивність сленгу *prat* в обох випадках. Таким чином ми скористались способом дослівного перекладу.

34) *She follows Babs around like a pimple on a **bottom**.* – Куди Бейбс, туди й вона, як той прищ на задниці.

Розмовне просторіччя *bottom* означає *зад, задниця*. Ми скористались способом дослівного перекладу.

35) *But I have a date. Tonight. With a **drop-deader!*** – Але у мене побачення. Сьогодні. З *приголомшливим хлопцем*.

Словникове значення розмовного слова *drop-deader* – *надзвичайний, приголомшливий, разючий*. З усіх словникових відповідників розмовне *приголомшливий* найбільш експресивне. В такому випадку відбулася заміна сленгу не розмовне слово *приголомшливий*. Тут ми маємо спосіб семантичної заміни.

36) *Look at you, you fat **bastard***. – Подивись на себе, ти, жирний **покидьку**.
*The rude **bastard***. – **Козел** довбаний.

Сленгове слова *bastard*, як іменник має в українській мові сленгові відповідники – *виродок, козел, покидьок*.

37) *What a **nut***. – *Що за **придурок***.

Значення сленгу *nut* можна передати розмовним *придурок*. В українському перекладі ми використали спосіб заміни, оскільки замінили сленг – розмовним словом.

У п'яти наведених нижче випадках вживання сленгу *coke*, ми використали сленгове слово *кокс*. У перекладі ми застосували дослівний спосіб перекладу.

38) *I'm having sex with Chris*. – *Я переспала з Крісом*.

*That's **coke** sex! **Coke**, the drug of low self-esteem! That is cheating!* – *Це секс під **коксом**! **Кокс** – це наркотик для тих, у кого низьке почуття самооцінки! Це фуфло!*

You know, ' says Babs slowly, «*that taking **coke**, for you, was a very bad idea.*»
– *Знаєш, – повільно промовляє Бейбс, – це була гнила ідея, нюхати **кокс**.*

***Coke** is a clean, safe drug!* – ***Кокс** це чистий і безпечний наркотик.*

*Is there no other way of communicating in the music business than by snorting **coke** together?* – *Невже у музикантів немає іншого способу спілкування, ніж нюхати **кокс** разом.*

*I don't know if it's me or **coke** but I feel dead inside.* – *Я не знаю, чи це щось зі мною чи то я обнюхалась **коксу**, але я почуваюсь вбитою.*

39) *You are such a **heel***. – *Ти такий **покидьок**.*

Сленгове значення слова *heel* – негідник, падлюка, покидьок. З усіх словникових відповідників ми вибрали слово *покидьок*, найбільш вживане у розмовному мовленні.

40) *Hell, I'd totally forgotten. You've got a good memory.* – *От дідько, я взагалі забув про це. А в тебе хороша пам'ять.*

Ми скористались способом заміни образу. Вигук *hell* можна передати українським вигуком з тією ж експресивністю *дідька з два, дідько*.

41) «*You big wuss*», says Tony, not unkindly. – *Ну ти і тюхтій!* – досить люб'язно говорить Тоні.

При перекладі слова *wuss* ми скористались дослівним способом перекладу, оскільки слово *тюхтій*, яке ми використали у перекладі, є розмовним відповідником слова *wuss* – *тюхтій, розмазня, телепень*.

42) *Chris whispers, «So how long does this malarkey go on for?»* – *Кріс шепоче, – І як довго буде йти ця маячня?*

При перекладі цього речення ми використали підбір еквівалента. Словниковий відповідник сленгового слова *malarkey* – *маячня*.

43) «*He's called Will,*» she boomed, «*He's not such a dollor as he looks.*» – *Його звали Віл, – вистрілила вона, – Він не такий зачуханий, як здається на перший погляд.*

Діалектне слова *dollor* може передаватися українським розмовним словом *нечепура*. Але для того, щоб зберегти експресивність діалекту, ми використали сленг *зачуханий*.

44) *Gosh, I'm not quit su.* – *Чорт забирай, я не зовсім впевнена.*

Словникове значення розмовного вигуку *gosh* – *чорт забирай*. Слово *чорт забирай* передає повною мірою відтінок відчаю.

45) *Hey buddy!* – *Гей, чувак!*

Розмовне слово *buddy* перекладається як *приятель, товариш*. У перекладі ми використали слово характерне для молодіжного сленгу *чувак*.

46) *What an idiot, what a bloody twit.* – *Що за ідіот, що за бовдур, блін.*

I'm terribly sorry, but Will had to go. I – er, well, to be honest he's a twit. – *Мені дуже прикро, але Вілу потрібно йти. Я – ну, чесно кажучи, він бовдур.*

Сленгове слова *twit* означає *тупоголовий, дурень, бовдур*. Слово *дурень*, як і слово *тупоголовий*, і *бовдур* має негативну конотацію, але слово *бовдур*.

2.3. Контекстуальна заміна як адекватний шлях передачі розмовно-просторічних елементів

Спосіб заміни застосовується у таких випадках:

- коли сленг перекладається розмовним або нейтральним словом, тобто сленгізм може у перекладі отримувати еквівалентну заміну, може бути менше забарвленим, а може бути і нейтральним;
- коли просторічне в оригіналі перекладається сленгом у перекладі;
- коли вульгаризми передаються просторіччям або розмовними словами, які несуть в собі оцінність та експресивність. Також за допомогою евфемізмів, які використовуються для заміни образливого грубого поняття нейтральним, або менш грубим поняттям.

Розглянемо випадки застосування способу заміни. Наприклад:

1) *Anyway he used to pee in the sink.* – *Як би там не було, але він завжди мочиться в умивальник.*

Вульгарне слово *pee* перекладається як *мочитися, відливати*. Просторічне слово *мочитися* повною мірою передає експресивність у перекладі.

2) *Lock the damn door in future.* – *На майбутнє, зачиняй двері, твою матю.*

Вульгаризм *damn* використаний в оригіналі в якості підсилюючої частки. У такому випадку його функції можна передати українськими *твою матю, чорт візьми*.

3) *The big ballyhoo about Andy is that he was engaged to a girl who left him for another guy a month before their wedding.* – *Великий галас навколо Енді здійнявся через те, що дівчина, з якою він був заручений, покинула його за місяць до весілля через якогось іншого молодика.*

Словниковий відповідник американського сленгового слова *ballyhoo* – *гучна реклама, галас*, які в українській мові відносяться до нейтрального шару

лексики. Тут маємо заміну сленгового слова нейтральним *галас*. Ми скористались одним із словникових варіантів при перекладі на українську мову.

4) *I wanted to get you of a rut, I didn't mean you to **shag** her!* – Я хотіла тебе вивести з себе, але я не хотіла, щоб ти її **трахав!**

*Look, I have bought some bird a drink, I've not **shagged** her!* – Послухай, я пригостив одну чувіху випивкою. Але я її ще не **трахнув!**

Вульгаризм *shag* має відповідник в українській мові *трахнути*. У перекладі ми використали заміну вульгаризму – сленгом, який є також експресивний і має негативну конотацію.

5) *As for me, the idea of eating a chicken's liver – anyone's liver, in fact, I'm not **fussy** – makes me want to puke.* – Що до мене, від думка про курячий лівер – будь-який лівер, на справді мені не **все одно** – мене починає нудити.

Ми використали спосіб заміни, оскільки розмовне слова *to be fussy* в українській мові перекладене нейтральним *все одно*.

6) *Is that why me mum's so **keen**?* – Через це моя мати така **приваблива?**

Сленгове слово *keen* означає *красивий, чарівний, привабливий*. Словниковий відповідник *привабливий* є нейтральним словом, однак передає експресивність сленгу *keen*. У перекладі ми здійснили заміну сленга на нейтральне слово.

7) *Shit, I was **out of order** with Robbie.* – **Блін**, я так **кепсько** повелась з Робі.

***Shit!** he yelps. 'Are you okay? – **Чорт!** – він кричить. – З тобою все гаразд?*

***Shit.** I might have to leave early to help the band set up,» Chris. – **Чорт!** Мен, напевно, потрібно буде піти раніше, щоб допомогти групі підготуватись до виступу, – говорить Кріс.*

*Hang on a minute: 9:20? – **shit!**» – Зачекай хвилинку: 9:20? – **Твою мати!***

Вульгаризм *shit* перекладається як *гавно, лайно*. У наших випадках воно використане у функції вигуку. У перекладі ми підібрали слова з тією ж експресивністю і тій же функції *блін, твою мати, чорт*. В усіх випадках ми використали спосіб заміни.

8) *Get your hands off me you, you **freak!** I don't even know you!* – *Не чіпай мене, чуєш **ненормальна!** Я тебе навіть не знаю!*

Сленгове слово *freak* перекладається як *ненормальна*, але є ще одне значення *наркоманка*. У Великобританії особу називають *freak*, тобто *наркоман*, якщо вона надає перевагу наркотику, після вживання якого у неї з'являються галюцинації (наприклад ЛСД). Виходячи з контексту, в цьому випадку слово *ненормальна* повністю передає контекст сленгового слова *freak*. У перекладі ми замінили сленг на розмовне слово з негативною оцінкою *ненормальна*.

9) *Paws and I intend to **dog** you all our lives,' says Matt gravely.* – *Поуз і я будемо **ходити** за тобою **слідом** все твоє життя, – серйозно говорить Мет.*

Сленгове слово *dog* перекладається як *висліджувати, переслідувати*. Ми використали їх розмовний синонім – *ходити слідом*. У перекладі ми застосували спосіб заміни, оскільки замінили сленг на розмовне слово.

10) *He seems to **have ants in his pants**.* – *Здається, йому **не сидиться на місці**.*

Сленговий вислів *have ants in one's pants*, який буквально перекладається як *мати мурахи у штаних*, не має в українській мові такого ж відповідника. Ми використали розмовний фразеологізм *не сидіти на місці*. Тут маємо заміну – семантики і зниження експресивності виразу.

11) *She's a **junkie**.* – *Вона **наркуша**.*

Сленгове слово *junkie* означає *наркоман*, але у перекладі ми використали розмовне слово *наркуша*. У перекладі ми використали спосіб заміни, щоб зберегти експресивність у перекладі.

12) *I know he isn't a great **foodie**.* – *Я знаю, що він не **перебирає харчами**.*

Розмовне слово *foodie* перекладається як *гурман*. Але для того, щоб зберегти експресивність і розмовність у перекладі, ми використали розмовне словосполучення з іншою семантикою – *перебирати харчами*.

13) *I don't know if it's me or coke but I **feel dead** inside.* – *Я не знаю, чи це щось зі мною чи то обнюхалась коксу, але я **почуваю себе вбитою**.*

Розмовне значення вислову *feel dead* – *погано почуватися*. У перекладі ми скористались сленговим відповідником *почуватися вбитою*, так як він передає експресивність. Ми зробили заміну розмовного вислову на сленговий.

14) *How she has the **nerve***. – *І у неї вистачає **нахабства***.

Розмовне значення слово *nerve* означає *зухвалість, нахабство*. У розмовному мовленні ми використовуємо слово *нахабства*, яке повністю передає настрій і обурення особи, яка це говорить. У перекладі був використаний спосіб семантичної заміни.

15) *Oh, **piss off!*** – *Ну, **відвали!***

Значення вульгаризму *piss off* – *звалювати», звалити*. Нами був застосований спосіб заміни. Ми вважаємо доцільним замінити вульгаризм на сленгове слово *відвалити*.

16) *That's my **bird** you're **coming on** to and tonight she's got a date with me.* – *Це моя **чувіха**, а ти до неї **клеїшся**. Сьогодні у неї побачення зі мною.*

Сленгове слово *bird* означає *дівчина*. В українській мові є розмовні відповідники з різною експресивністю: *лялечка, чувіха, тьолка*. У цьому контексті найбільше підходить, на нашу думку, *чувіха*.

Ще один сленговий вислів *come on* перекладається як *загравати, чіплятися, приставати*. Молодь у своєму спілкуванні використовує розмовне слово *клеїтися*, що має іншу семантикою.

17) *I won't be **messed with***. – *Мені **мізки не запудрять***.

Просторічний вислів *mess with* має український відповідник *пудрити мізки*, який зберігає експресивність оригіналу.

18) *What an idiot, what a **bloody twit***. – *Що за ідіот, що за бовдур, **блін***.

Bloody bastard scarf! – *Проклятий, **блін**, шарф!*

Сленгове слово *bloody* можна перекласти українським *проклятий*, а сленгове *bastard* може передаватися українським вигуком *блін*. Обидва словникових варіанти мають стилістично-марковане забарвлення. Ми скористались мовними відповідниками, оскільки вони зберігають експресивність і негативну конотацію у перекладі. В цьому випадку відбулася контекстуальна заміна.

19) *I'm sick of it!* – Мене це все вже **дістало!**

Розмовне слово *sick of it* означає *стомлюватись, набридати*. Ми використали у перекладі слово з молодіжного сленгу *дістало*, щоб передати експресивність вислову.

20) *Crap!* shouts Frannie. *Your whole existance is about the way you look!* – **Чортівня!** – закричала Френні. – Смысл усього твого життя – у тому як ти виглядаєш!

Сленгове слово *crap* перекладається як *гавно, лайно*. В цьому випадку воно вжито як вигук, тому ми підібрали в українській мові експресивний аналог – вигук *чортівня*.

21) *That's what they all say, until they stick a hand up your skirt.* – Всі вони спочатку так говорять, а потім **лізуть** тобі під спідницю.

Розмовне значення слова *stick* означає *сунути, пхати*. У перекладі ми вжили слово *лізти* з іншою семантикою, оскільки ми говоримо *лізти під спідницю*. Ми скористались способом семантичної заміни.

22) *So you can get out of my flat now and I don't ever want to see you again.* – **Вимітайся** з моєї квартири, і щоб я тебе більше ніколи не бачила.

Розмовне словосполучення *get out* означає *забиратися геть*. Ми підібрали український відповідник *вимітатися*, який співпадає за експресивністю зі словом оригіналу.

23) *Especially when I tell that Mel is keen on Tony.* – Особливо, коли я розповіла, що Мел **тащиться** від Тоні.

Розмовне слово *keen on*, яке означає *подобатись*, ми переклали українським розмовним відповідником *тащитися*, який використовує молодь і який передає експресивність оригіналу.

24) *You are in serious shit with me, Natalie, I don't need this hassle.* – Ти і я вляпались в лайно, Нетелі, Мені не потрібна ця **метушня**.

It is going to be no end of hassle! – Здається, цій **метушні** не буде кінця!

Просторічне слово *hassle* перекладається як *сварка, спір*. Ми скористались способом заміни у двох нижченаведених прикладах, використовуючи у перекладі розмовне слово *метушня*. Слово *метушня* має ту

саму експресивність, що і слово *hassle*. Таким чином ми зберегли і передали експресивність виразу в українській мові. Наприклад:

25) *What the **hell** is he doing here?* – *Що, **чорт забирай**, він робить тут?*

Просторічне слово *hell* перекладається як *пекло, чорта з два, чорт*. У перекладі ми скористались мовним відповідником з іншим образом – *чорт забирай*. Ми застосували спосіб заміни.

26) *Andy is a moron, how dare he invite a tabloid **hack** to his naff bash and not warn me, and Mel.* – *Енді debil. Як він сміє запрошувати таблоїдного **писаку** на свою відстойну тусовку і не попередити про це мене і Мел.*

Слово *hack* належить до сленгу, має негативну конотацію і означає *репортер*. Щоб не втратити експресивності слова *hack*, ми у перекладі використали розмовне слово *писака*, яке також має негативну конотацію. Таким чином експресивність виразу передана.

27) *The big ballyhoo about Andy is that he was engaged to a girl who left him for another **guy** a month before their wedding.* – *Великий галас навколо Енді здійснюється через те, що дівчина, з якою він був заручений, покинула його за місяць до весілля через якогось іншого **чувака**.*

*A decent **guy**, yes, but not the sensitive brute I imagined for myself.* – *Так, я мріяла про кльовий **чувака**, але ж не про таке розпещене падло.*

Розмовне слово *guy* означає *хлопець, парубок*. Ми використали при перекладі мовний відповідник *чувак* з більшою експресивністю, щоб зберегти експресивність розмовного слова *guy*.

28) *He's a **sweetie**.* – *Він **янголятко**.*

Словникове значення просторічного слова *sweetie* – *радість моя, дорогий, милий*. У перекладі на українську мову ми використали розмовне слово *янголятко*. Ми використали спосіб заміни.

29) *I'm playing with you, **floozie**» Tony grins.* – *Я з тобою граюсь, **босячка**, – посміхається Тоні.*

*Aw, **floozie**,» says my brother.* – *Ой, **босячка**, - говорить мій брат.*

*«**Floozie**,» says Tony.* – ***Босячка**.* – *говорить Тоні.*

Сленгове слово *floozie* має значення *повія*, і сленговий відповідник *шалава*. Виходячи із контексту оповідання особа, яка говорить і особа, до якої звертаються, є братом і сестрою. В такому випадку ми повинні підібрати інший відповідник. Тому при перекладі ми вжили слово з іншою семантикою – *босячка*. За допомогою евфемізму *босячка*, ми замінили образливе *повія* на розмовне. Ми скористались способом семантичної заміни.

30) *You **bitch!** I'll kill him – От **покидьок!** Я вб'ю його.*

Вульгаризм *bitch* означає образливе *сука*. При перекладі ми замінили вульгаризм *сука* на розмовне слово *покидьок*.

31) *Cheer up, love, ' says the **cabbie**. – Не занепадай духом, дорогенька, – говорить **таксист**.*

Словниковий відповідник *cabbie* – *таксист*, яке в українській мові є нейтральне і позбавлене експресивності. Ми використали словниковий варіант і тим самим замінили розмовне слово нейтральним через відсутність експресивного відповідника.

32) *That's our **turf!** – Це наш **район**.*

Американське сленгове слово *turf* означає *контролююча територія, сфера впливу*. Нами у перекладі було вжито слово *район*. Слово *район* належать до нейтрального регістру. У перекладі ми замінили сленг нейтральним словом, через відсутність сленгового відповідника, що призвело до втрати експресивності.

33) *Simon is as sozzled as a worm in tequila. – Саймон такий **п'яний в драбадан**.*

Сленговий вислів *sozzled as a worm in tequila*, буквально перекладається, як *п'яний, як черв'як у текілі*. В українській мові існує багато експресивних синонімів слова *п'яний* – *бухий, наклюканий*. Ми підібрали мовний відповідник – *п'яний в драбадан*, який передає експресивність оригіналу.

2.4. Ретранслявання семантики та структури діалектної лексики при перекладі

Тут і далі аналізується діалектна лексика (*Black English*), дібрана із роману Маргарет Мітчелл «Віднесені вітром».

У цьому романі одна жінка розмовляє на діалекті темношкірих, про це свідчить те, що автор дає пояснення *Black English* на стандартну англійську мову.

Проаналізуймо передачу діалектної лексики із цього роману українською мовою.

Перейдемо до розгляду таких прикладів:

1) *Ain' no reason why Miss Ellen's chile kain weah rags ef she wants ter, an' eve'ybody respec' her lak she wo' silk'.*

There's no reason why Miss Ellen's child wear rags if she wants to, and everybody respect her like she wore silk.

Однією з головних ознак мови темношкірих є спрощення дифтонгів, так як у слові *ter*, що означає *to*. Дуже поширене використання у *Black English* вилучення звуків та букв, так як у словах *eve'ybody respec'*.

Тепер дами не ходять у нових сукнях. Вони носять старі й ще пишаються цим. А донька міс Еллен може ходити і в рам'ях, кожен і так її поважає, наче вона в шовках.

У даному реченні перекладач не повністю доніс до читача те, що це мова темношкірих. Але в одному з речень він намагався це зробити, вживши розмовне слово *рам'я*.

2) *'De dress you got on'll be jes' as nice as Miss Fanny's weddin' dress. Miss Pitty done wrote dat de Elsings mighty po'.*

The dress you got on will be just as nice as Miss Fanny's wedding dress. Miss Pitty wrote that the Elsings are very poor.

У цьому реченні спостерігається зміна фонемі [ð] на [d]. Це можливо не лише на початку слова, а й в кінці. Слово *jes'* – спрощення приголосних (*just*).

Також тут присутнє опускання звуків. У слові *weddin'* – зміна фонем [ŋ], тобто відсутність останнього складу.

Та сукня, що на вас, нічим не гірша від весільної сукні міс Фенні. Міс Туп написала, що вони зовсім зубожіли.

При перекладі даного речення автор повністю змінив ім'я з Пітті на Туп.

3) *'Miss Melly gwine ter 'Lanta wid you, Miss Scarlett?'*

Miss Melly's going to Atlanta with you, Miss Scarlett?

У цьому реченні – спрощення дифтонгів та вилучення звуків.

А міс Меллі теж поїде з вами до 'Ланти, міс Скарлет?'

У перекладі відчутні зміни у назві міста. Автор також вилучив першу літеру, що дає змогу читачеві зрозуміти, що це не літературна мова.

4) *'Doan do no good ter sweet talk me, Miss Scarlett. Ah been knowin' you sence Ah put de fust pa'r of diapers on you. Ah's said Ah's gwine ter 'Lanta wid you an' gwine Ah is. Miss Ellen be tuh nin' in her grabe at you gwine up dar by yo'seff wid dat town full up wid Yankees an' free niggers an' sech like'.*

Does no good to sweet talk to me, Miss Scarlett. I've been knowing you since I put the first pair of diapers on you. I've said I'm going to Atlanta with you and going I am. Miss Ellen will be turning in her grave at your going up by yourself to that town full up with Yankees and free niggers and such like.

У першому реченні знову присутнє подвійне заперечення та спрощення дифтонгів. Також зміна фонем [ð] на [d], вилучення. І ще спостерігається одна особливість мови темношкірих – це зміна фонем [ŋ], тобто відсутність останнього складу у таких словах як *nothing, asking, taking*. У реченні використана форма *be*, що означає майбутній час у даному реченні.

Не замилуйте мені очі, міс Скарлет. Я вас знаю ще з тої пори, коли підклала під вас першу пелюшку. Я сказала, що поїду з вами до 'Ланти, то таки й поїду. Міс Еллен перевернулася б у могилі, якби ви сама-одна поїхали, коли там у місті повно янки, й цих вільних чернюків, і кого ті'ки там нема.

У перекладі не видно певних змін, крім знову ж таки, назви міста. Але автор вдало переклав слово – тільки, пом'якшивши його.

5) *'De fune 'l. Dat's jes' it. Miss Melly, we's all in deep trouble an' Ah's come ter you fer he'p. Ain' nuthin' but weery load, honey, nuthin' but weery load'.*

The funeral. That's just it. Miss Melly, we're all in deep trouble and I've come to you for help. There aren't nothing but very load, honey, nothing but very load.

У цьому реченні знову є спрощення дифтонгів та приголосних у слові *jes'*, зміна фонем [ð] на [d], вилучення, а також зміна фонем [ŋ].

Пох'рон. Про це ж і мова. Міс Меллі, ми всі не знаємо, що й робити, і я прийшла до вас шукати помочі. Нічо' не зосталося, як далі йти в тяжкій дорозі, ласочко, в тяжкій дорозі.

Перекладач часто вдається до такого способу перекладу, як вилучення певних букв, а замість цього він пом'якшує слово для кращого розуміння того, що це є певний діалект. У даному реченні вилучені букви всередині слова та в кінці. Автор замінив також літературні слова більш розмовними.

6) *'You got ter come he's us, Miss Melly. Ah done de bes' Ah kin but it doan do no good'.*

You've got to come help us, Miss Melly. I've done the best I can but doesn't do no good.

Спрощення дифтонгів – *ter*, *Ah*. Вилучення звуків та подвійне заперечення.

Ви п'инні прийти допомогти нам, міс Меллі. Я роблю все, що можу, але це нічо' не дає.

У даному перекладі автор знову використав вилучення певних звуків всередині та в кінці слова.

7) *'Whut dat chile got ter stan', de good Lawd give her strent ter stan'. Disyere done broke her heart but she kin stan' it. It's Mist' Rhett ah come 'bout'.*

What that child got to stand, the good Lord gave her strength to stand. This grief broke her heart but she can stand it. It's Mister Rhett I've come about.

У цьому реченні використане спрощення дифтонгів *ter*, *ah*. Зміна фонем [ð] на [d]. Вилучення певних звуків. Ще однією ознакою мови темношкірих у цьому реченні є видалення першого ненаголошеного звуку у слові, наприклад

'bout' (about). У мові Black English переважно вживається все у теперішньому часі, так як у даному реченні.

Скі'ки на долю цього дитяти випало, - добре, хоч Бог дає їй силу все витерпіти. Оце нещастя вже геть їй серце розбило, але вона витримає. А прийшла я сюди через місте' Рета.

При перекладі автор використовує вилучення та пом'якшення.

8) *'Ah say Miss Scarlett kin stan' whut de Lawd sen' kase she done had ter stan' a-plen'y, but Mist' Rhett – Miss Melly, he ain' never had ter stan' nuthin' he din' wanten stan', not nuthin'. It's him Ah come ter see you 'bout'.*

I say Miss Scarlett can stand what the Lord sends, because she had to stand plenty, but Mister Rhett – Miss Melly, he hasn't never had to stand nothing he did not want to stand, not nothing. It's him I've come to see you about.

Перш за все, у цих двох реченнях видно спрощення дифтонгів – *Ah, ter*. Зміна фонем [ɔ] на [d], вилучення звуків. Видалення першого ненаголошеного звуку у слові – *kase* (because), *'bout* (about).

– Я ж кажу – Скарлет може витримати все, що Бог їй посилає, бо вона вже багато в житті зазнала, але місте' Рет... Він, міс Меллі, він не звик терпіти, коли що йому не до шмаги, навіть остілечки. Оце ж через нього я й прийшла.

Щоб краще передати мову темношкірих, автор вжив розмовну лексику, наприклад, слова *не до шмаги* та *остілечки*. Знову присутнє вилучення.

9) *'He allus did think a heap of yo' 'pinion'.*

He always thought a heap of your opinion.

Вилучення останнього складу – *yo'*(*your*) та на початку слова – *'pinion'*(*opinion*). Відсутність звуку – пом'якшено. Використання *did*.

Він завше зважав на вашу думку.

У цьому реченні не спостерігається певних змін. При перекладі автор лише замінив слово *always* на слово *завше*.

10) *'Mist' Rhett done – done los' his mine. He woan let us put Lil Miss away'.*

Mister Rhett has lost his mind. He won't let us put little Miss away.

У цьому реченні помітне лише вилучення певних звуків.

– Місте‘ Рет... схибнувся розумом. Він не дозволяє нам забрати малу панночку.

Автор намагався передати мову темношкірих, але при перекладі використав лише вилучення звуків, так само як у мові оригіналу.

11) ‘*Ah ain’ lyin’. He ain’ gwine let us buhy dat chile. He done tole me so hisseff, not mo’n an hour ago’.*

I am not lying. He isn’t going let bury that child. He’s told me so himself, not more than an hour ago.

У цьому реченні присутнє використання заперечної форми ain’ для is, am, are та використання форми done для вираження минулої дії – *He done tole* (He’s told). Присутнє спрощення дифтонгів – *Ah*, зміна фонем [ð] на [d] та вилучення.

– *Я не брешу. Це щира правда. Він не дозволяє нам поховати дитину. Він сам мені це сказав, ще ті’ки годину тому.*

Перекладач пом’якшив слово.

12) ‘*Dat’s hussome Ah say he los’ his mine’.*

Спрощення дифтонгів – *Ah*, зміна фонем [ð] на [d] та вилучення кінцевих звуків.

That’s why I say he lost his mind.

– *Оце ж тому я й кажу – він схибнувся розумом.*

Автор не повністю зберіг діалект темношкірих і використав дослівний спосіб перекладу.

13) *Miss Melly, Ah tell you eve’ything. Ah oughtn’ tell nobody, but you is our fambly an’ you is de onlies’ one Ah kin tell. Ah tell you eve’ything. Ah ain’ never seed no man, black or w’ite, set sech a sto’by any chile. Look lak he go plumb crazy w’en Doctah Meade say her neck broke. He grab his gun an’ he run right out an’ shoot dat po’ pony an’, fo’ Gawd, Ah think he gwine shoot hissself’.*

Miss Melly, I tell you everything. I oughtn’t tell nobody but you are our family and you are the only one I can tell. I tell you everything. I’ve never seen no man, black or white, that so loved his child. Look how he went crazy when Doctor Meade

said her neck broke. He grabbed his gun and ran right out and shot that poor pony and, for God, I thought he was going shoot himself.

Першою ознакою мови темношкірих у цих реченнях є спрощення дифтонгів – Ah та вилучення звуків всередині та в кінці слова. Використання заперечної форми ain' для is, am, are. У реченні присутнє подвійне заперечення та зміна фонем [ð] на [d]. У Black English використовується майже завжди теперішня форма – так як у даному реченні – *you is* (you are), *grab* (grabbed), *say* (said). У слові *chile* (child) використано спрощення приголосних.

– *Міс Меллі, я не все вам сказала. Мені б не треба цьо' нікому говорити, але ви наша рідня, тож вам одним я можу це сказати. Я скажу вам усе. Я зроду не бачила, щоб хтось чорний чи й білий так любив свою дитину. Він зразу так стерявся, коли доктор Мід сказав, що вона зламала шию. Він схопив рушницю, вибіг з дому й застрелив бідолашного поні, я вже боялася, що він і сам застрелиться.*

При перекладі автор застосував вилучення та пом'якшення слова та вжив розмовне слово – *стерявся*.

14) *But w'en she come to, she go inter de room whar he settin', holin' Miss Bonnie, an' she say: «Gimme mah baby whut you kilt».*

But when she came in, she went into the room where he was sitting, holding Mister Bonnie, and she said, « Give me my baby that you killed».

У цьому реченні є подвійне заперечення та зміна фонем [ð] на [d] та вилучення звуків. Також присутнє скорочення у слові *Gimme* – Give me. Спрощення дифтонгу – *mah* (my). У словах *settin'*, *holin'* – відсутнє закінчення, що характеризується зміною фонем [ŋ].

– Та коли вона прийшла до тямі, то кинулася в кімнату, де він сидів з Гарні, і каже: «Віддай мою дитину, що ти вбив».

У даному перекладі автор не зберіг діалекту.

15) *'Yas'm. Dat whut she say. She say, «You kilt her». An' Ah felt so sorry fer Mist' Rhett Ah bust out cryin', kase he look lak a whup houn'. An' Ah say, «Give dat chile ter its mammy. Ah ain' gwine have no sech goin's-on over mah Lil Miss». An' Ah tek de chile away frum him an' tek her inter her room an' wash her face. An' Ah*

hear dem talking' 'an' it lak ter tuhn mah blood cole, whut dey say. Miss Scarlett wuz callin' him a mudderer for lettin' her try ter jump dat high, an' him sayin' Miss Scarlett hadn't never keered nuthin' 'bout Miss Bonnie nor none of her chillun'.

Yes, mum. That's what she said. She said, «You killed her». And I felt so sorry for Mister Rhett I burst out crying, because he looked like a whipped hound. And I said, «Give that child to its mammy. I am not going have no such goings-no over my little Miss». And I take the child away from him and take her into her room and wash her face. And I hear them talking and it can turn man's blood cold, what they say. Miss Scarlett was calling him a murderer for letting her try to jump that high, and he is saying Miss Scarlett has never cared nothing about Miss Bonnie nor none of her children.

Використання заперечної форми *ain'* для *is, am, are* – *Ah ain'*; зміна фонем *[ð]* на *[d]* та вилучення звуків. Видалення першого ненаголошеного звуку у слові – *kase* (because), *'bout* (about). У слові *chile* (child) використано спрощення приголосних. У цій частині тексту також є спрощення дифтонгів – *Ah, ter, fer* (I, to, for) та присутнє подвійне заперечення *hadn't never keered nuthin'* (has never cared nothing) та зміна фонем *[ð]* на *[d]*. У словах *cryin', callin', lettin', sayin'* та *nuthin'* це зміна фонем *[ŋ]*, тобто відсутність останнього складу. Речення написані у теперішньому часі, що є характерною ознакою мови темношкірих.

– Але ж так і було. Саме так і сказала: «Ти вбив її». І мені страх шкода сало місте' Рета, я аж заплакала, бо в нього був вигляд, як у побитого собаки. Тож я й кажу: «Дайте цю дитину її няньці. Я не хочу, аби таке говорилося над моєю панночкою». І я забрала дитину від нього, й однесла до її кімнатки, й умила їй личко. Але я чула, що вони говорили, і в мене кров холола, такі то були страхіття. Міс Скарлет обізвала його вбивцею, що дозволив дитині стрибати так високо, а він сказав, що міс Скарлет ніколи не дбала за міс Гарні, ні за інших дітей.

При перекладі цієї частини тексту автор використав лише вилучення останньої букви у слові *місте'*.

16) *'Ah knows Ah got no bizness tellin' you, but mah heart too full ter know jes' whut not ter say. Den he tuck her hissself an' he bring her back an' he put her in her baid in hus room. An' he tuhn ter me an' he say, «Mammy, you see dat she sat right hyah tell Ah gits back». Den he light outer de house on de hawse an' he wuz gone tell 'bout sundown. W'en he come t'arin' home, Ah seed dat he'd been drinkin' an' drinkin' heavy, but he wuz cahyin' it well's usual. He fling inter de house an' not speak ter Miss Scarlett or Miss Pitty or any of de ladies as wuz callin', but he fly up de steps an' th'ow open de do' of his room an' den he yell fer me. W'en Ah comes runni' as fas' as Ah kin, he wuz sta'in by de baid an' it wuz so dahk in de room Ah couldn' sceercely see him, kase de shutters wuz done drawed. An' he say ter me, right fierce lak: «Open dem shutters. It's dahk in hyah». An' Ah fling dem open an' he look at me an', fo' Gawd, Miss Melly, mah knees 'bout give way, kase he look so strange. Den he say: «Bring lights. Bring lots of lights. An' keep dem buhnin'. Doan you know Miss Bonnie's 'fraid of de dahk?»*

I know I've got no business telling you, but my heart too full to know just what not to say. Then he took her himself and brought her back and he put her in her bed in his room. And he turned to me and he said, «Mammy, you see that she stay right here till I get back». Then he sat out of the house on the horse and he was gone till about sundown. When he came tearing home, I saw that he had been drinking and drinking heavily, but he was carrying it well as usual. He flung into the house and not even spoke to Miss Scarlett or Miss Pitty or any of the ladies who were calling, but he flew up the steps and threw open the door of his room and then he yelled for me. When I came running as fast as I can, he was standing by the bed and it was so dark in the room I could scarcely saw him, because the shutters were drawn. And he said to me fiercely, «Open the shutters. It's dark in here.» And I flung them open and he looked at me and, for God, Miss Melly, my knees gave way, because he looked so strange. Then he said, «Bring lights. Bring lots of lights. And keep them burning. And don't draw no shades and shutters. Don't you know Miss Bonnie is afraid of the dark?»

У даній частині тексту можна виділити такі ознаки діалекту темношкірих: спрощення дифтонгів – *Ah, ter, mah* (I, to, my); вилучення першого

ненаголошеного звуку у слові – *kase* (because), *'bout* (about); зміна фонем [ð] на [d] та вилучення звуків; спрощення приголосних у слові *jes*'; зміна фонем [ŋ], тобто відсутність останнього складу у словах *tellin*', *drinkin*', *callin*', *runni*', *buhnin*'; використання теперішнього часу.

Я знаю, це мені не слід – казати вам таке, але в мене сті'ки на серці накопало, що вже й не тямлю, що говорити, а що ні. Тоді він сам відніс її до трунаря, і приніс назад, і поклав у себе в кімнаті. А тоді обернувся до мене й каже: «Мамко, поглянь, аби ніхто її тут не займав, поки я вернуся». Потім поїхав кудись верхи на коні й так до вечора. А коли вернувся, я побачила, що він на підпитку, і добре напідпитку, ті'ки що по ньому нічо' й не знати. Він влетів у дім і не озвався ні до міс Скарлет, ні до міс Туп, ні до дам, які посходилися, а кинувся сходами нагору, шарпнув двері своєї кімнати, та як загукає до мене! Коли я прибігла, як ті'ки могла швидко, аж він стоїть біля ліжка, а в кімнаті темінь така, що ледве його видно, бо віконниці ж позачинені. І крикнув мені так люто: «Відчини віконниці! Бачиш – темно». Я відчинила їх, а він зирк на мене і, Боженьку мій, міс Меллі, аж у мене жижки задрижали, такий у нього дивний вигляд був. А тоді й каже : «Принеси свічок. Чим більше. І щоб весь час горіли. І не опускай штори, й не зачиняй віконниці. Хіба ти забула, що міс Гарні боїться темряви?»

Перекладач використав вилучення звуків у словах і пом'якшив їх – *сті'ки*, *ті'ки*. А також у слові нічого опустив останній склад – *нічо'*. Замість слова *ноги* автор підібрав вдале слово – *жижки*.

17) *'W'en Ah gits him a dozen candles, he say «Git!» An' den he lock de do' an' dar he sat wid Lil Miss, an' he din' open de do' fer Miss Scarlett even w'en she beat an' hollered him. An' dat' de way it been fer two days. He woan say nuthin' 'bout de fune'l, an' in de mawnin' he lock de do' an' git on his hawse an' go off ter town. An' he come back at sundown drunk an' lock hissself in agin, an' he ain' et nuthin' or slept none. An'den, dis evenin'... Dis evenin' Miss Scarlett ketch him in de upstairs hall w'en he come in, an' she go in de room wid him an' she say, «De fune'l set fer ter-morrer mawnin'». An' he say, «Do dat an' Ah kill you ter-morrer».*

'When I gave him a dozen candles he said «Good!» And then he locked the door and sat with Little Miss, and he didn't open the door for Miss Scarlett even when she beat and howled to him. And that's the way it had been for two days. He won't say nothing about the funeral and in the morning he locked the door and got on his horse and went off to town. And he came back at sundown drunk and locked himself again, and he didn't eat nothing and didn't sleep at all. «And then, this evening... This evening Miss Scarlett caught him in the upstairs hall when he came in and she went in the room with him and she said, «The funeral set for tomorrow». And he said, «Do that and I kill you tomorrow».

У даному уривку є вилучення першого ненаголошеного звуку у слові – 'bout'(about) та спрощення дифтонгів – *Ah, fer* – I, for. Зміна фонем [ð] на [d] та вилучення звуків. У слові *agin* використано спрощення голосних – *again*. У словосполученнях *He woan say nuthin', he ain' et nuthin'* – використано подвійне заперечення. Всі речення вжиті у теперішньому часі. Зміна фонем [ŋ], тобто відсутність останнього складу у словах *nuthin', evenin'*.

– *А коли я принесла йому скі'кись там свічок, він і каже: «Можеш іти». І сам замкнувся всередині з малою панночкою і не відчинив навіть міс Скарлет, навіть коли вона почала стукати й кричати на нього. І так уже два дні. Він нічо' не каже про похорон, а вранці замикає двері і їде до міста. А ввечері вертає п'яний, і замикається знову, і нічо' не їсть, і не спить. А сьо'дні ввечері... Сьо'дні ввечері міс Скарлет перестріла його над сходами, коли він вернувся, і ввійшла з ним в кімнату до нього й сказала: «Пох'рон буде завтра вранці». А він і каже: «Як зробиш це, я тебе завтра ж вб'ю».*

Автор переклав цю частину з певним збереженням діалекту. Він вилучив деякі звуки у словах – *скі'кись, нічо', сьо'дні*. Це дає змогу читачеві зрозуміти, що йдеться про певні відхилення у мові.

18) *An' offer a w'ile, Miss Scarlett say: 'You is a scan'al ter de town. You been drunk all de time an'ef you doan think Ah knows whar you been spendin' yo' days, you is fool. Ah knows you been down ter dat creeter's house, dat Belle Walting».*

And after a while, Miss Scarlett said, «You are a scandal to the town. You've been drunk all the time and if you think I don't know where you have been spending

your days, you are a fool. I know you've been down to that creature's house, that Belle Walting».

У даних реченнях спостерігається зміна фонем [ð] на [d] та вилучення звуків у словах, спрощення дифтонгів – *Ah, ter* (I, to). У слові *spendin'* зміна фонем [ɪ], тобто відсутність останнього складу. У цій частині вживається також теперішній час – *You is* (You are). У слові *doan* вживається спрощення голосного – *don't*.

Це ж сором на все місто. Пиячиш без кінця, і коли тобі здається, ніби я не знаю, де ти збуваєш час, то ти дурень. Я знаю, що ти ходиш до цієї помінахи, до Кралі Вотлінг.

Автор при перекладі намагався зберегти діалект, але зробив це, використавши слово *помінаха*, яке є більш розмовним, ніж літературним.

19) *Yas'm. An' he doan deny it. He say: «Yas, m, dat's whar Ah been an' you neen tek on, kase you doan give a damn. A bawdy-house is haben of refuge after dis house of hell. An' Belle is got of de worl's kin'es' hearts. She doan th'ow it up ter me dat Ah done kilt mah chile».*

Yes, mum. And he didn't deny it. He said: «Yes, mum, that's where I've been and you needn't take on, because you don't give a damn. A bawdy-house is a harbour of refuge after this house of hell. And Belle's got one of the world's kindest hearts. She doesn't throw it up to me that I've killed my child».

У цій частині тексту присутнє скорочення – *Yas'm* (Yes, mum). Зміна фонем [ð] на [d] та вилучення звуків у словах, спрощення дифтонгів – *Ah, ter* (I, to). Видалення першого ненаголошеного звуку у слові – *kase* (because). У слові *doan* вживається спрощення голосного – *don't*.

Але ж так, мем. Так вона й сказала. І він не став відмагатись. Він сказав: «Атож, я там і був, і тобі нічо' так дивуватись, бо це тебе не тичеться. Дім розпусти – тиха пристань після того пекла, що в нас у домі. А у Кралі найдобріше серце на світі. Вона не шмигає мене безнастанну, що я вбив свою дитину».

При перекладі автор використав ромовну лексику – *тичеться, шмигає*. А також скорочення у слові *нічо'*.

20) *'An' all de kinfolks inde house an' all de neighbours already gabblin' 'bout it lak a flock of guinea-hens an' Ah thought of you, Miss Melly. You got ter come he'p us'*

And all the kinfolks already gabbling about it like a flock of guinea-hens, and I thought of you, Miss Melly. You've got to come help us.

У даному реченні присутня зміна фонем [ð] на [d] та вилучення звуків у словах, спрощення дифтонгів – *Ah, ter* (I, to). А також видалення першого ненаголошеного звуку у слові – *'bout* (about). У слові *gabblin'* – зміна фонем [ŋ], тобто відсутність останнього складу.

І в домі повно родичів, і сусіди вже талалакують і кудкудачуть, мов кури на сідалі, і я подумала про вас, міс Меллі. Ви п'инні прийти допомогти нам.

Щоб зберегти діалект при перекладі, автор скоротив слово повинні на п'инні. Він вжив розмовну лексику – *талалакують і кудкудачуть*.

21) *'Ah done hear him say time an' agin, you is de onlies' gret lady he knows' I've heard him say time and again, you are the only great lady he knows.*

У цьому реченні присутнє спрощення дифтонгів – *Ah* (I), а також зміна фонем [ð] на [d] та вилучення звуків. У слові *agin* вживається спрощення голосного – *again*.

Я не раз чула, як він казав, що ті'ки ви справжня дама.

При перекладі автор повторюється, використовуючи вилучення пом'якшеного звуку ль – *ті'ки*.

22) *'How Miss Melly done it beyon' me. De angels fight on her side, Ah specs. Ah'll tell Miss Scarlett de fune'l ter-morrer but Ah specs ah better keep hid dat Miss Melly settin' up wid Lil Miss. Miss Scarlett ain' gwine lak dat a-tall'*

How Miss Scarlett has done it is beyond me. The angels fight on her side, I think. I'll tell Miss Scarlett the funeral tomorrow but I think I'd better hidden that Miss Melly is sitting up with Little Miss. Miss Scarlett isn't going to like that at all.

У даній частині присутня знову ж зміна фонем [ð] а [d] та вилучення звуків, спрощення дифтонгів – *Ah* (I) та у слові *settin'* відсутність останнього складу. Використання заперечної форми *ain'* для *is, am, are* – *Miss Scarlett ain'*.

«І як це міс Меллі зуміла – я й не збагну. Янголи Господні їй помагали, не йнакше. Скажу міс Скарлет, що взавтра пох'рон, але що міс Меллі чатуватиме біля маленької панночки – ліпше промовчати. Міс Скарлет не дуже б цим утішилась».

При перекладі автор використав розмовну лексику – йнакше, намагаючись зберегти діалект. А також вилучення у слові *пох'рон*.

23) *'Look ter me lak Miss Ellen say ter me: «Мамму, come home. Yo' wuk done finish». So Ah's gwine home'*

Looks to me like Miss Ellen says to me, «Мамму, come home. Your work has finished.» So I'm going home.

Скорочення дифтонгів – *ter, Ah's (to, I'm)*. Присутнє вилучення у слові *Yo'* (Your).

«Я так і чую, як міс Еллен каже мені: «Мамко, вертай додому. Ти вже всю свою роботу скінчила». Тож я їду додому.

Автор не повністю зберіг діалект у перекладі, але намагався, підбираючи більш розмовну лексику.

Отже, при перекладі мови темношкірих, автор намагався передати читачеві цю мову. Він вдало використовував вилучення звуків у словах, вживав розмовну лексику, а інколи і змінював послідовність перекладу. Адже вдало перекласти діалект – це є великою проблемою для перекладача.

2.5. Вилучення розмовно-просторічних елементів та компенсація втрат при їх перекладі на цільову мову

Такий спосіб перекладу як вилучення полягає у тому, що при передачі стилістично-макркованих слів найбільша перевага надається тим словам мови перекладу, які дають змогу репродукувати експресивність, емоційність, оцінність інколи навіть за рахунок втрати предметно-понятійного змісту при перекладі. Також такий спосіб перекладу застосовують тоді, коли переклад вульгаризмів, перечить нормам мови, на яку перекладається, наприклад:

1) *It sounds pretty good to me. I think I'll twist your – damn neck.* – А для мене і так все зрозуміло. Я скручу тобі зараз в'язи.

В цьому випадку ми скористались способом **вилучення**.

Компенсація використовується досить часто там, де потрібно передати лінгвістичні значення, які характеризують ті чи інші мовні особливості оригіналу – діалектне забарвлення чи індивідуальні риси мовлення, а також коли не вдається знайти еквівалент певної лексичної одиниці. Цей спосіб перекладу застосовують тоді, коли окремі елементи тексту оригіналу не мають еквівалентів в мові, на яку перекладають, і не можуть бути передані її засобами. В таких випадках компенсувати семантичну втрату, зумовлену тим, що та чи інша одиниця оригіналу залишилась не перекладеною, можна передаючи ту ж інформацію будь-якими іншим засобами, до того ж необов'язково в тому ж самому місці тексту, що й в оригіналі, наприклад:

2) *I know he's good in a sack.* – Я знаю, що він класний в ліжку.

Розмовне значення слова *sack* означає *ліжка, постіль*. При перекладі ми компенсували втрату образності розмовного *sack*, переклавши *good* молодіжно-розмовним словом *класний*. Проте експресивність у перекладі була частково втрачена. Ми замінили розмовне слово на нейтральне.

3) *He said thickly: «Scramola utrchay» – Забирайсь... звідс...*

Слово *scramola* уворено за допомогою дієслова *scramo* і суфікса *-ola*, який надає слову ігрового відтінку, але при цьому не має спеціального значення. Слово *scram* перекладається як *котитись, забиратись геть*. Слово *utrchay* представляє собою дитячу мову. Спосіб творення «закодованої» мови такий: перша буква слова переноситься на початок, до неї додається склад *-au*. Проаналізуємо спосіб творення слова «*utrchay*»: відкидаємо закінчення *-au*, переносимо *ch* на перед і отримуємо слова *chutr*, значення якого *дурень, бовдур*.

Слово *scramola* ми переклали дослівно, але слово *utrchay* зовсім вилучили. У перекладі злість персонажа ми переклали незакінченим словом і реченням.

Висновки до Розділу 2

Отже, при перекладі стилістично-маркованих лексичних одиниць найчастіше ми застосовували 1) підбір еквіваленту (46 випадків), а саме тоді, коли семантика та стилістичне забарвлення розмовного слова чи виразу в українській та англійській мовах співпадали. Також нами були застосовані такі способи перекладу, як спосіб 2) лексична модуляція – 16 випадків (здебільшого при перекладі діалектів); 3) транскодування – 30 випадків 4) контекстуальна заміна – 33 випадки; та 5) вилучення – 3 випадки. Разом – 128 прикладів заміни.

Звернення письменника до просторічних елементів викликане багатьма причинами, з-поміж яких вирізняються експресивно-характеристичні й тематичні. Тональність мовлення в художньому тексті нерідко залежить від наміру автора описати психологічну ситуацію, відобразити стосунки персонажів твору. Просторічна лексика, зливаючись із загальним експресивним звучанням художнього викладу, може слугувати і засобом вираження ставлення автора до зображуваного. У досліджуваних художніх текстах виокремлюється група просторічних слів, які протиставляються літературній мові відхиленнями від норми на всіх мовних рівнях: а) фонетичному (модифікація слів внаслідок різних фонетичних процесів; деформація слів, здебільшого іншомовного походження); б) словотвірному; в) лексичному.

З метою стилізації розмовності аналізовані письменники використовували не тільки периферійні пласти лексики – просторічні слова, деформовані з погляду літературної норми, але й лексеми, які за сферою вживання межують з позалітературними елементами – вульгаризми і слова інвективної лексики. Їх залучення в художні тексти є строго вмотивованим, письменниці не зловживали цими засобами, залучаючи їх здебільшого в репліки персонажів з метою мовної характеристики героя або для висвітлення його емоційного стану. Загалом просторічна лексика в художніх текстах письменника є естетичним знаком стилізованої народнорозмовної стихії.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає змогу дійти таких висновків.

Індивідуально-художня манера творчості кожного письменника значною мірою характеризує мовний контекст усїєї епохи, стан нормування літературної мови та динаміку її стилістичної диференціації і лексико-семантичних змін. У мові художньої літератури відображаються найрізноманітніші засоби живої розмовної мови, творчо оброблені відповідно до світогляду й майстерності письменника і застосовані в авторській оповіді, діалогах та монологіях, невластиві прямій мові, різних формах мовної характеристики героїв. З настановою на реалістичне зображення художній стиль фіксує все те нове, що з'являється в усно-розмовному мовленні, як внаслідок спонтанного саморозвитку живої мови, так і під впливом решти писемних стилів літературної мови

Розмовно-просторічна лексика не входить до складу літературної мови. Існує декілька підходів до класифікації розмовно-просторічної або стилістично-маркованої лексики: за сферою вживання, за ступенем заниженості за семантичною ознакою.

У цій роботі нами була розглянута класифікація стилістично-маркованих одиниць за сферою вживання, яка включає такі лексичні одиниці: сленг, жаргон, аргі, діалекти.

Сленг – це розмовний варіант професійної мови; це елементи розмовного варіанту тієї чи іншої професійної або соціальної групи, які, проникаючи у художню мову або мову людей, дістають у цій мові особливе емоційно-експресивне забарвлення. Сленг включає різні форми мовлення, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями: від дітей, бізнесменів і хакерів, і до злочинців, алкоголіків та наркоманів.

Жаргон має напіввідкритий характер і виникає у порівняно великих групах носіїв мови, об'єднаних за ознакою професії, статусу у суспільстві. Він виникає з метою відособлення окремих носіїв мови від решти мовної спільноти. Жаргонізми – це, як правило, емоційно-оцінні експресивні утворення, серед яких переважають негативні знижені номінації.

Арго – умовна мова, що застосовується як засіб приховування предмета комунікації, взаємного розпізнавання або відмежування її носіїв. У вузькому розумінні термін позначає спосіб спілкування елементів злочинного світу, а також мову осіб мандрівних професій, жебраків, тобто обслуговує вузькі соціально-групові інтереси, частіше за все професійні.

Діалект — різновид мови, який вживається як засіб спілкування особами, пов'язаними між собою територією, професійною або соціальною спільністю. Діалект є повноцінною системою мовного спілкування (усною або знаковою, але не обов'язково писемною) з своїм власним словником і граматиною.

Розмовно-просторічна лексика відіграє такі функції у художньому творі: когерентна, дейктична, номінативна, інвективна, психологічна, ідентифікуюча, експресивна.

Серед розмовно-просторічної лексики зі зниженим емоційно-експресивним забарвленням найчисленнішою є група слів з певною мірою грубуватості. Ці лексичні одиниці мають підвищену експресивність, тобто їх конотації очевидні незалежно від ситуацій, у яких вони вживаються. Значна частина таких слів служить засобом для створення іронічного або гумористичного ефекту.

Стилістичні кластери стилістично-маркованої лексики і фразеології виконують різні функції в мові. Носій мови сам несвідомо визначає функціональне навантаження вжитої ним в процесі спілкування лексеми. Іntenція того хто говорить може бути найрізноманітнішою: від дружньо – грубо-фамільярних до відкрито образливих.

Експресивно забарвлена лексика і фразеологія, наділена емоційно-оцінною конотацією, характеризуються відомою аморфністю значення, рухливістю його оцінних меж, аж до протилежних оцінок.

Лише контекст або аналіз ситуації мови може допомогти у розкодуванні експресивного забарвлення, емоційно-оцінного змісту висловлювання, його експресивно забарвлених, оцінних слів.

При перекладі стилістично-маркованих лексичних одиниць найчастіше застосовувалися такі трансформації: 1) підбір еквіваленту (46 випадків), а саме

тоді, коли семантика та стилістичне забарвлення розмовного слова чи виразу в українській та англійській мовах співпадали; 2) лексична модуляція – 16 випадків (здебільшого при перекладі діалектів); 3) транскодування – 30 випадків 4) контекстуальна заміна – 33 випадки; та 5) вилучення – 3 випадки. Разом – 128 прикладів заміни.

Підбір еквівалента застосовується тоді, коли у мові перекладу існує слово чи словосполучення, яке збігається за семантикою, експресивністю, образністю зі стилістично-маркованим словом оригіналу.

Прийом лексичної модуляції полягає у тому, що при перекладі стилістично-маркованого слова чи виразу використовується слово чи вираз з іншою семантикою, але з однаковим стилістичним забарвленням і оцінністю. Також цей спосіб полягає у заміні образності, тобто при перекладі занижене слово чи вираз є більше, або менше експресивне, але семантика зберігається.

Вилучення застосовують тоді, коли переклад стилістично-маркованого слова, особливо вульгаризму, суперечить нормам цільової мови.

Контекстуальна заміна полягає у передачі тієї ж самої інформації яким-небудь іншим засобом, при цьому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі.

Транскодування використовувалося здебільшого при передачі діалектного мовлення тоді, коли семантика та стилістичне забарвлення розмовного слова чи виразу в українській та англійській мовах співпадали. Нами було знайдено і проаналізовано 30 випадків перекладу за допомогою транскодування.

Загалом ми вважаємо, що переклад стилістично-маркованої лексики із аналізованих романів можна вважати цілком адекватним.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антрушина Г. Б., Афанасьева О. В., Морозова Н. Н. Лексикология английского языка : учебн. пособие для студентов. 3-е изд., стереотип. Москва : Дрофа, 2001. 288 с.
2. Антрушина Г. Б. Стилистика современного английского языка. Санкт-Петербург, 2002. 147 с.
3. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии. Москва, 1957. 331 с.
4. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка. Москва, 1962. 228 с.
5. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва : Международные отношения, 1975. 240 с.
6. Беляева Т. М., Хомяков В. А. Нестандартная лексика английского языка. Ленинград : Изд-во Ленинградского ун-та, 1985. 120 с.
7. Береговская Э. М. Молодежный сленг: формирование и функционирование. *Вопросы языкознания*. Москва, 1996. № 3. С. 37–45.
8. Бондалетов В.Д. Социальная лингвистика. Москва, 1987. 68 с.
9. Бурячок А. А. Функціонально-стилістична оцінка слів у Словнику української мови. Лексикологія та лексикографія. – К. : Наукова думка, 1969. Вип. III. С. 87–95.
10. Винокур Г.О. Культура языка. Москва, 1929. 127 с.
11. Гарбузова Г.О. Лексична модуляція в англо-українському художньому перекладі. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.16. К., 2009.19 с.
12. Галлино Т. Дж. Мат из любви к искусству // www.grammar.ru, 2003.
13. Гальперин И. Р. О термине «слэнг». *Вопросы языкознания*. 1956. № 6. С. 107–114.
14. Гез Н. И. Устная речь : Очерки по методике обучения немецкому языку / под ред. И. В. Рахманова. Москва :Высшая школа, 1974. 137 с.

15. Грачев М.А. Механизм перехода арготизмов в общенародный язык. *Русский язык в школе*. 1996. № 5. С. 34–37
16. Гуманітарний вісник. *Серія: іноземна філологія* : всеукраїнський збірник наукових праць. Число дев'ять. Черкаси : ЧДГУ, 2005. Т. 94. 406 с.
17. Девкин В. Д. Специфика словаря разговорной лексики//Немецко-русский словарь разговорной лексики. Москва :Русский язык, 1994. 64 с.
18. Жирмунский В.М. Национальный язык и социальные диалекты. Ленинград, 1980. 73 с.
19. Жураховская В. Д. Функционирование жаргонной лексики о современном русском языке. *Студент и технический прогресс* : материалы XIX Всесоюзн. студ. конф. Новосибирск, 1981. 180 с.
20. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка. Москва, 1989. 73 с.
21. Ерофеева Е. В. Экспериментальное исследование фонетики регионального варианта литературного языка. Пермь, 1997. 83 с.
22. Ерофеева Т.И. Опыт исследования речи горожан: территориальный, социальный и психологический аспекты. Свердловск, 1991. 104 с.
23. Ерофеева Т.И. Социолект: стратификационное исследование : автореф. дис. на соискание науч. степени докт. филол. наук. Санкт-Петербург, 1995. 67 с.
24. Книги – Эдуард Лимонов. *Ежедневное издание про Украину*. 10.03.2004 // proua.com
25. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. –3-е вид. К. : Вища школа, 1987. 352 с.
26. Кожина М. Н. Стилистика русского языка : учеб. для студентов пед. ин-тов «Рус. яз. и лит. « - 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Просвещение, 1993. 183 с.
27. Комиссаров В. Н. Слово о переводе. Москва, 1973. 176 с.
28. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Курс лекций. Москва : Высш. школа, 1999. 188 с.

29. Комиссаров В. Н. Теория перевода. Москва : Высшая школа, 1990. 251 с.
30. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода. Москва : Высшая школа, 1980. 112 с.
31. Котова О. Е. Структура и семантика англоязычного компьютерного жаргона. *Антропологический подход к исследованию социума: лингвистические, социолингвистические, культурологические аспекты* : материалы научно-практической телеконференции. 2001. №7. С. 45–52.
32. Ларин Б.А. К лингвистической характеристике города : Несколько предпосылок / изв. гос. пед. ин-та им. А.И. Герцена. Москва, 1977. С. 189–199.
33. Ларин Б.А. О лингвистическом изучении города. (История русского языка и общее языкознание (Избранные работы). *Русская речь*. Москва, 1977. С. 175–189.
34. Ларин Б.А. Западноевропейские элементы русского воровского аргю. *Язык и литература*. Москва, 1977. С. 1–20.
35. Мартос С. А. Молодіжний сленг у мовленнєвій структурі м. Херсона : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 / Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2006. 21 с.
36. Миколенко Т.М. Український міський сленг (на матеріалі усного мовлення тернопільців) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 / Інститут української мови НАН України. Київ, 2006. 21 с.
37. Михайлов Г. Непечатное слово. Москва, 2004. 109 с.
38. *Мови, культури та перекладу у контексті Європейського співробітництва* : збірник наукових праць / О. І. Чередниченко, В. І. Карабан, А. Д. Бєлова, В. Б. Бурбело, З. О. Гетьман. Київ, 2001. 542 с.
39. Петрова Е. С. Estuary English как социально-территориальный диалект. *Англистика: современные достижения и традиции* : тезисы докладов. Санкт-Петербург, 1998. 43 с.
40. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови / О. Д. Пономарів. К. : Либідь, 1993. 248 с.

41. Современный русский язык : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов «Педагогика и методика начального обучения» / Попов Р. Н., Валькова Д. П., Маловицкий Л. Я., Федоров А. К. Москва : Просвещение, 1978. 203 с.
42. Ставицька Леся. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ: Критика, 2005. 464 с.
43. Український молодіжний сленг сьогодні / С. Пиркало (уклад.); Ю. Мосенкіс (ред. та післямова). Київ: Мова та історія, 1999. 87 с.
44. Фурса О. Англіцизми українського молодіжного сленгу: чинники динаміки та проблеми класифікації. *Мова та історія* : періодичний збірник наукових праць. Київ, 2002. Вип. 61. С. 57–65.
45. Фурса О., Мосенкіс Ю. Український молодіжний сленг як динамічний феномен (станта перспективи досліджень). *Мова та історія* : періодичний збірник наукових праць. Київ, 2005. Вип. 83. С. 70–82.
46. Хомяков В. А. Введение в изучение сленга – основного компонента английского просторечия. Вологда : Изд-во ВГПЛ, 1971. 184 с.
47. Хомяков В. А. Некоторые типологические особенности нестандартной лексики английского, французского и русского языков. *Вопросы языкознания*. 1992. №3. С. 94–103.
48. Хомяков В. А. О специальном слэнге. Вологда, 1968. С. 6–22.
49. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови : монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 351 с.
50. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови.– К. : Радянська школа, 1962. 495 с.
51. Шовгун Н.О. Формування українського сленгу в мовленнєвій діяльності малих соціальних груп : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Київ, 2000. 17 с.
52. Штерн А.С. Перцептивный аспект речевой деятельности. Санкт-Петербург, 1992. 60 с.
53. Штерн А.С. Три аспекта городского билингвизма: фонетический уровень. *Живое слово в русской речи Прикамья*. Пермь, 1993. С. 28–37.

54. Щур І.І. Українськомовний комп'ютерний сленг: формування і функціонування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 / Київський національний університет ім.Т. Шевченка. Київ, 2000. 23 с.

55. Ruoff A. Häufigkeitwörterbuch gesprochener Sprache, Niemeyer. Tübingen, 1981. 475 с.

ПЕРЕЛІК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

56. Аракин В. Д., Выгодская З. С., Ильина Н. Н. Англо-русский словарь. 13-е изд., стереотип. Москва : Русский язык, 1991. 376 с.

57. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Советская инцеклопедия, 1966. 634 .

58. Глазунов С. А. Новый англо-русский словарь современной разговорной лексики. 2-е изд., стереотип. Москва : Русский язык, 2000. 776 с.

59. Грачев М. А., Гуров А. И. Словарь молодежных сленгов. Горький, 1989. 244 с.

60. Елистратов В. Арго и культура. *Словарь московского арго* : материалы 1984-1990гг. Москва, 1994. 58 с.

61. Новый словарь хакера / пер. с англ. под редакцией Э. С. Рэймонда. Москва : ЦентрКом, 1997. 174 с.

62. Ротенберг Т., Иванова В. Англо-русский словарь американского сленга. Москва : Инфосерв, 1994. 83 с.

63. Русско-американский сленговый разговорник: Ок. 1800 выражений. Киев: Изд-во УСХА, 1993. 231 с.

64. Стернин И. А. Словарь молодежного жаргона. Воронеж, 1992. 116 с.

65. Словник комп'ютерного сленгу on-line // www.slovari.net, 2005.

66. Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. New Edition. Oxford University Press, 1974. 1055 p.

67. Macmillan English Dictionary. For Advanced learners. International Student Edition. Malaysia, 2002. 1692 p.

68. www.answer.com
69. www.londonSlang.com
70. www.owl.net.rice.edu
71. http://phrases.sku.ac.uk
72. http://en.wikipedia.org/wiki/Winchester_College

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

73. Anna Maxted Running in heels United Kingdom: Arrow Books, 2001.
469 p.
74. Margeret Mitchell Gone with the wind Macmillan Ltd
<https://www.yakaboo.ua/ua/gone-with-the-wind-1532268.html>

Summary

Language is a dynamic system, which is characterized by constant change, improvement of its forms of implementation. Language is not a standard, which is characterized by constant stability and constancy, but a living substance that directly responds to changing conditions of existence and functioning, adapts to the environment in which it operates.

The language of youth is of the greatest interest. The special form of communication of the young generation has not lost and does not lose its relevance. This is evidenced by numerous scientific papers and dictionaries that are published.

It is the differences, even in the definitions of this type of vocabulary, that have not been fully explored. This is the relevance of the chosen topic. And in our study, the naming of this type of vocabulary as colloquial is dominant, while the synonyms we will use the terms: "stylistically-marked vocabulary", "understated" or "pejorative vocabulary".

The **object** of research is colloquial lexical units of the English language in a work of art, including slang, jargon, slang and dialect.

The **subject** of the research is the ways of translating colloquial vocabulary into Ukrainian.

The aim of the work is to identify the peculiarities of the translation of colloquial or stylistically marked vocabulary of English in a work of art.

To achieve this aim we need to solve the following **tasks**:

- 1) to characterize the features of colloquial vocabulary;
- 2) to submit a classification of English colloquial vocabulary;
- 3) to determine the functions of colloquial vocabulary in a work of art;
- 4) to explore ways of translating colloquial units;

The material of the study was Anna Maxted's novel "Running in heels" and Margaret Mitchell's novel "Gone with the Wind", translated by R.I. Dotsenko.

The choice of works is determined by their peculiarities, because Anna Maxted is a well-known English writer and journalist. Her works are full of slang, vulgarism, jargon, etc. And in Margaret Mitchell's novel *Gone with the Wind*, a black woman speaks the Black English dialect, an analysis of the translation made in this work.

Research **methods**: observation, analysis and synthesis of selected units; descriptive method; comparative method; generalization of research results using the statistical method.

The scientific **novelty** lies in the established classifications of contaminated units and methods of their translation.

The theoretical **significance** of the paper is that it provides an opportunity to identify the main ways to enrich the vocabulary of the language and identify trends in the development of understated vocabulary, which are paper characteristic of English and Ukrainian at the present stage of their development.

The practical **significance** of the paper is that the obtained results can be used in teaching the disciplines "English Stylistics", "English Lexicology" and "English Translation Practice".

Paper **structure**. The work consists of an introduction, two chapters, conclusions, a list of references.

Colloquial vocabulary is not part of literary language. There are several approaches to the classification of colloquial or stylistically-marked vocabulary: by scope, by the degree of understatement on a semantic basis.

In this paper, we have considered the classification of stylistically marked units by area of use, which includes the following lexical units: slang, slang, slang, dialects.

Slang is a colloquial version of professional language; these are the elements of a colloquial variant of one or another professional or social group, which, penetrating into the artistic language or the language of people, get a special emotional and expressive color in this language. Slang includes various forms of speech through which people can identify with certain social groups: from children, businessmen and hackers, to criminals, alcoholics and drug addicts.

Jargon is semi-open and occurs in relatively large groups of native speakers, united by profession, status in society. It arises in order to separate individual speakers from the rest of the language community. Jargonisms are, as a rule, emotionally evaluative expressive formations, among which negative reduced nominations prevail.

Slang - a conditional language used as a means of concealing the object of communication, mutual recognition or separation of its carriers. In a narrow sense, the term refers to the way of communication of the elements of the criminal world, as well as the language of nomadic professions, beggars, i.e. serves narrow social and group interests, often professional.

Dialect is a kind of language that is used as a means of communication by persons connected by territory, professional or social community. Dialect is a full-fledged system of linguistic communication (oral or symbolic, but not necessarily written) with its own vocabulary and grammar.

Emotionally expressive shades of the meaning of a word are one of the components of its stylistic characteristics. This is an important factor in the selection of linguistic means: words with emotionally expressive meaning are used mainly in those texts where constantly and consistently emotional, evaluative, characteristic attitude to the object. Most often it is colloquial speech, certain genres of journalism and, especially, literary texts. After all, it is the artistic style that is the most subjective, because, reproducing reality in artistic images, the artist, as a rule, adhering to a certain position, cannot remain indifferent. Therefore, subjective vocabulary is very important for determining the idea of any work of art.

Colloquial vocabulary plays the following functions in a work of art: coherent, deictic, nominative, invective, psychological, identifying, expressive.

Among the colloquial vocabulary with reduced emotional and expressive color, the most numerous is a group of words with a certain degree of rudeness. These lexical units have increased expressiveness, ie their connotations are obvious regardless of the situations in which they are used. Many of these words serve as a means to create an ironic or humorous effect.

On a semantic basis, there are several categories of stylistically marked vocabulary:

- 1) ascertaining nominations of the person denoting negative from the point of view of interests of a society (or its majority) activity, occupations, actions, behavior of someone;

2) words and phrases, in the very meaning of which there is a negative assessment of the activities, occupations, behavior of someone, accompanied by expressive coloring;

3) zoosemantic metaphors, which contain, as a rule, negative assessments of the addressee of the language and a rough expression of disapproval, contempt, contempt;

4) words denoting actions or qualities, properties of someone or something. Among such words are words with a bright expressive color;

5) words and phrases, in the very meaning of which there is a negative (abusive) assessment of someone as a person, with a strong enough negative expression.

Stylistic clusters of stylistically marked vocabulary and phraseology perform various functions in language. The native speaker himself unconsciously determines the functional load of the token used by him in the process of communication. The intention of the speaker can be varied: from friendly - rude and familiar to openly abusive.

Expressively colored vocabulary and phraseology, endowed with emotional and evaluative connotations, are characterized by a certain amorphous meaning, the mobility of its evaluative limits, up to opposite evaluations.

Only the context or analysis of the language situation can help in decoding the expressive color, emotional and evaluative content of the statement, its expressively colored, evaluative words.

The following transformations were most often used in the translation of stylistically marked lexical units: 1) selection of the equivalent (46 cases), namely when the semantics and stylistic coloring of a colloquial word or expression in Ukrainian and English coincided; 2) lexical modulation - 16 cases (mostly in the translation of dialects); 3) transcoding - 30 cases 4) contextual replacement - 33 cases; and 5) seizure - 3 cases. A total of 128 examples.

The selection of the equivalent is used when there is a word or phrase in the language of translation, which coincides in semantics, expressiveness, imagery with the stylistically marked word of the original.

The method of lexical modulation is that when translating a stylistically marked word or expression, a word or expression is used with different semantics, but with the same stylistic color and value. Also, this method is to replace the imagery, ie when translating an understated word or expression is more or less expressive, but the semantics are preserved.

Withdrawals are used when the translation of a stylistically marked word, especially vulgarism, contradicts the norms of the target language.

Contextual substitution is the transmission of the same information by any other means, not necessarily in the same place of the text as in the original.

Transcoding was mostly used in the transmission of dialect speech when the semantics and stylistic color of a colloquial word or expression in Ukrainian and English coincided.

Анотація

Мова є динамічною системою, якій притаманна постійна зміна, удосконалення її форм реалізації. Мова не є еталоном, якому характерна постійна стабільність та сталість, а живою субстанцією, що безпосередньо реагує на зміну умов існування та функціонування, прилаштовується до середовища, в якому вона функціонує.

Найбільший інтерес викликає мова молоді. Особлива форма спілкування молодого покоління не втратила і не втрачає своєї актуальності. Про це свідчать численні наукові роботи і словники, які видаються.

Саме розбіжності навіть у дефініціях щодо такого типу лексики є не повністю дослідженим. У цьому й полягає **актуальність обраної теми**. І у нашому дослідженні домінантним є йменування такого типу лексики як розмовно-просторічна, водночас як синоніми будемо вживати терміни: «стилістично-маркована лексика», «занижена» або «пейоративна лексика».

Об'єктом дослідження є розмовно-просторічні лексичні одиниці англійської мови в художньому творі, зокрема сленг, жаргон, аргі та діалект.

Предметом дослідження є способи перекладу розмовно-просторічної лексики на українську мову.

Метою роботи є виявлення особливостей перекладу розмовно-просторічної або стилістично-маркованої лексики англійської мови у художньому творі.

Для досягнення мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

- 1) схарактеризувати особливості розмовно-просторічної лексики;
- 2) подати класифікацію англійської розмовної лексики;
- 3) визначити функції розмовно-просторічної лексики у художньому творі;
- 4) дослідити способи перекладу розмовно-просторічних одиниць;

Матеріалом дослідження слугували роман Анни Макстед «Running in heels» та роман Маргарет Мітчелл «Віднесені вітром», переклад якого виконав Р.І. Доценко.

Вибір творів зумовлений їх особливостями, адже Анна Макстед – відома англійська письменниця, журналістка. Її твори насичені сленгізмами, вульгаризмами, жаргонізмами тощо. А у романі Маргарет Мітчелл «Віднесені вітром», одна темношкіра жінка розмовляє на діалекті *Black English*, аналіз перекладу, якого було здійснено у цій роботі.

Методи дослідження: спостереження, аналіз і синтез дібраних одиниць; описовий; порівняльний; узагальнення результатів дослідження за допомогою статистичного методу.

Наукова новизна полягає у встановленні класифікації контамінованих одиниць та прийомів їх перекладу.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що надає можливість виявити основні способи збагачення словникового складу мови та виявити тенденції у розвитку заниженої лексики, які найбільш характерні для англійської та української мови на сучасному етапі їх розвитку.

Практичне значення роботи полягає у тому, що отримані результати можуть бути використані при викладанні дисциплін «Стилістика англійської мови», «Лексикологія англійської мови» та «Практика перекладу з англійської мови».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел у кількості 74 одиниці, із них – 55 основних джерел; 17 – довідкових та 2 джерела ілюстративного матеріалу.

Розмовно-просторічна лексика не входить до складу літературної мови. Існує декілька підходів до класифікації розмовно-просторічної або стилістично-маркованої лексики: за сферою вживання, за ступенем заниженості за семантичною ознакою.

У цій роботі нами була розглянута класифікація стилістично-маркованих одиниць за сферою вживання, яка включає такі лексичні одиниці: сленг, жаргон, аргі, діалекти.

Сленг – це розмовний варіант професійної мови; це елементи розмовного варіанту тієї чи іншої професійної або соціальної групи, які, проникаючи у художню мову або мову людей, дістають у цій мові особливе емоційно-

експресивне забарвлення. Сленг включає різні форми мовлення, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями: від дітей, бізнесменів і хакерів, і до злочинців, алкоголіків та наркоманів.

Жаргон має напіввідкритий характер і виникає у порівняно великих групах носіїв мови, об'єднаних за ознакою професії, статусу у суспільстві. Він виникає з метою відособлення окремих носіїв мови від решти мовної спільноти. Жаргонізми – це, як правило, емоційно-оцінні експресивні утворення, серед яких переважають негативні знижені номінації.

Арго – умовна мова, що застосовується як засіб приховування предмета комунікації, взаємного розпізнавання або відмежування її носіїв. У вузькому розумінні термін позначає спосіб спілкування елементів злочинного світу, а також мову осіб мандрівних професій, жебраків, тобто обслуговує вузькі соціально-групові інтереси, частіше за все професійні.

Діалект — різновид мови, який вживається як засіб спілкування особами, пов'язаними між собою територією, професійною або соціальною спільністю. Діалект є повноцінною системою мовного спілкування (усною або знаковою, але не обов'язково писемною) з своїм власним словником і граматиною.

Емоційно-експресивні відтінки значення слова є одним із складників стилістичної характеристики його. Це важливий фактор при доборі мовних засобів: слова з емоційно-експресивним значенням вживаються переважно у тих текстах, де постійно і послідовно виявляється емоційно-оцінне, характеризуюче ставлення до об'єкта. Найчастіше це розмовне мовлення, окремі жанри публіцистики і, особливо, художні тексти. Адже саме художній стиль є найбільш суб'єктивним, бо, відтворюючи дійсність у художніх образах, митець, як правило, дотримується певної позиції, не може залишатися байдужим. Тому суб'єктивна лексика є дуже важливою для визначення ідеї будь-якого художнього твору.

Розмовно-просторічна лексика відіграє такі функції у художньому творі: когерентна, дейктична, номінативна, інвективна, психологічна, ідентифікуюча, експресивна.

Серед розмовно-просторічної лексики зі зниженим емоційно-експресивним забарвленням найчисленнішою є група слів з певною мірою грубуватості. Ці лексичні одиниці мають підвищену експресивність, тобто їх конотації очевидні незалежно від ситуацій, у яких вони вживаються. Значна частина таких слів служить засобом для створення іронічного або гумористичного ефекту.

За семантичною ознакою розрізняють декілька розрядів стилістично-маркованої лексики:

1) констатуючі номінації особи, що позначають негативну з погляду інтересів суспільства (або його більшості) діяльність, заняття, вчинки, поведінка кого-небудь;

2) слова і словосполучення, у самому значенні яких є негативна оцінка діяльності, занять, поведінки кого-небудь, супроводжувана експресивним забарвленням;

3) зоосемантичні метафори, що містять, як правило, негативні оцінки адресата мови і грубу експресію несхвалення, презирства, зневаги;

4) слова, що позначають дії або якості, властивості кого-небудь або чого-небудь. Серед таких слів є слова з яскравим експресивним забарвленням;

5) слова і словосполучення, у самому значенні яких є негативна (лайлива) оцінка кого-небудь як особи, з достатньо сильною негативною експресією.

Стилістичні кластери стилістично-маркованої лексики і фразеології виконують різні функції в мові. Носій мови сам несвідомо визначає функціональне навантаження вжитої ним в процесі спілкування лексеми. Іntenція того хто говорить може бути найрізноманітнішою: від дружньо – грубо-фамільярних до відкрито образливих.

Експресивно забарвлена лексика і фразеологія, наділена емоційно-оцінною конотацією, характеризуються відомою аморфністю значення, рухливістю його оцінних меж, аж до протилежних оцінок.

Лише контекст або аналіз ситуації мови може допомогти у розкодуванні експресивного забарвлення, емоційно-оцінного змісту висловлювання, його експресивно забарвлених, оцінних слів.

При перекладі стилістично-маркованих лексичних одиниць найчастіше застосовувалися такі трансформації: 1) підбір еквіваленту (46 випадків), а саме тоді, коли семантика та стилістичне забарвлення розмовного слова чи виразу в українській та англійській мовах співпадали; 2) лексична модуляція – 16 випадків (здебільшого при перекладі діалектів); 3) транскодування – 30 випадків 4) контекстуальна заміна – 33 випадки; та 5) вилучення – 3 випадки. Разом – 128 прикладів.

Підбір еквівалента застосовується тоді, коли у мові перекладу існує слово чи словосполучення, яке збігається за семантикою, експресивністю, образністю зі стилістично-маркованим словом оригіналу.

Прийом лексичної модуляції полягає у тому, що при перекладі стилістично-маркованого слова чи виразу використовується слово чи вираз з іншою семантикою, але з однаковим стилістичним забарвленням і оцінністю. Також цей спосіб полягає у заміні образності, тобто при перекладі занижене слово чи вираз є більше, або менше експресивне, але семантика зберігається.

Вилучення застосовують тоді, коли переклад стилістично-маркованого слова, особливо вульгаризму, суперечить нормам цільової мови.

Контекстуальна заміна полягає у передачі тієї ж самої інформації яким-небудь іншим засобом, при цьому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі.

Транскодування використовувалося здебільшого при передачі діалектного мовлення тоді, коли семантика та стилістичне забарвлення розмовного слова чи виразу в українській та англійській мовах співпадали. Нами було знайдено і проаналізовано 30 випадків перекладу за допомогою транскодування.

Загалом ми вважаємо, що переклад стилістично-маркованої лексики із аналізованих романів можна вважати цілком адекватним.